

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԶ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 12, 1903

ԹԻԻ 50

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՍ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թղթակիցներու Պատասխաններ 881. — Հոգեւոր Տուրք 883. — Միգրացիոն Դերը Ախտերու ծաւալման Մեզ 885. — Թուրքիի մը Պատմութիւնը 885. — Մանր Մուր 886. — Վեպ-Անոր Ետեւեւ Երբանք 886. — Շարականներն Ու Նոր Երգարանը 890. — Երագիր Հոգեւոր Երգարանի Նորագ Տպագրութեան 892. — Ազգ 892, 893. — Քաղաքական Լուրեր 893.

ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

[Խմբագրական]

1. Կը հարցուի թէ «Շարաթապահներէ ոմանք, որոնք Գրիստոնէական ամէն բարեմասնութիւն ունին, բայց կիրակին չեն պահեր եւ հաստատ կը մնան շաբաթին վրայ, կ'ուզեն հաղորդուիլ մեզի հետ, Ընդունինք»։ Տէրունական Ընթրիքն է յիշատակի պաշտօն մը, ուր շնորհակալութեամբ կը յիշենք մեր Տէրովը մահու չափ սէրը։ Բոլոր անոնք որ ճշմարտապէս կը սիրեն մեր Տէրը եւ անկեղծօրէն կ'աշխատին անոր կամքն ընել՝ յարմարութիւն ունին նոյն սեղանին հաղորդ ըլլալու։ Շարաթապահը որ այս ճշմարիտ սէրն ունի՝ աւելի յարմար է Տէրունական Սեղանին հաղորդ ըլլալու քան այն մարդը, որ մեր եկեղեցիին բոլոր վարդապետութիւնները կ'ընդունի եւ սակայն չունի այս սէրը։ Մենք սիրտերը չենք կրնար կարդալ եւ ուստի չենք կրնար անսխալ կերպով ըսել թէ որոնք են այն անձերը, որոնց սիրտերուն մէջ այս սէրը կը բնակի։ Անտարակոյս յաճախ կը պատահի որ ոչ-հաղորդականներուն մէջ կը գտնուին այնպիսիներ, որոնք աւելի յարմար են հաղորդութեան քան ոմանք՝ որոնց հացը եւ գինին կը մատակարարուի։ Մեր թղթակցին յիշած պարագային մէջ մենք Շարաթապահ եղբօր խղճին պիտի թողունք խնդրել։

Եթէ ան կ'ուզէ այսպէս ցոյց տալ թէ ինք կը սիրէ գրիստոս եւ թէ հոգեւոր միացած է իր կիրակիապահ եղբայրներուն հետ, բարի։ Եկեղեցին այս կերպով ընդունած չըլլար ինչ որ Շարաթապահներու վնասակար սխալները կը համարի։ «Թող իր եկեղեցիին հետ հաղորդուի» կարելի է ըսել։ Բայց թերեւս չկայ այդպիսի եկեղեցի որ հաղորդուի անոր հետ։ Եւ իրօք Գրիստոսի եկեղեցին մէկ է միայն։

2. Արդեօք կարելի է որ բացատրուին եւ հասկցուին Աւետ. յարանուանութիւններու տարբերութիւններն ու թիւը։ Ոմանք իբր նախատինք մեր երեսին կ'ուզեն զարնել անոնց հակասութիւնները եւ բազմութիւնը, իբր թէ 150ի կը հասնի անոնց թիւը։ Յիսուս տարի առաջ Ամերիկայի գոլէճներուն եւ համալսարաններուն մէջ ուսման հաստատուն ընթացք մը կար, որու կը հետեւէին ամէն ուսանողներ, եւ այս կու տար տեսակ մը միութիւն, որ ունէր իր առաւելութիւնները եւ միանգամայն թերութիւնները։ Ուսանողները մէկտեղ կը տեսնուէին ամէն դասառութեան ժամանակ, կամ եթէ կարգին չափազանց մեծութեան պատճառով անկարելի դառնար այս, կարգը մա-

սերու կը բաժնուէր եւ իւրաքանչիւր մասի ան-
դամները միշտ մէկտեղ կ'ըլլային : Հիմա ու-
սումներու մեծ զանազանութիւն մը կայ եւ ամէն
ուսանող ինչ ինչ սահմանաւորումներով կ'ուսանի
այն ուսումները զորոնք ինք կը նախընտրէ : Ար-
դիւնքը, յօդուածագրիս համալսարանն իրեւ ռ-
րինակ առնելով, սա կ'ըլլայ որ 300 անդամով
կարգի մը մէջ 50ը մէկ ճիւղի կը հետեւին, 30ն
ուրիշ, 10 ուրիշ եւ 5ն ուրիշ, եւ թերեւս ամբողջ
գոյէճին մէջ երկու հոգի չգտնուիր որ ճիշտ նոյն
ճիւղերուն հետեւին ամբողջ դասընթացքին մէջ :
Այս պատճառով ուսուցիչներու բազմութիւն մը
անհրաժեշտ կը դառնայ : Յիշեալ համալսարանին մէջ
ուսուցիչներու թիւը 264 էր երեք տարի առաջ :

Չայս ի մէջ կը բերենք լուսաբանելու համար
սա իրողութիւնը թէ բաժանումն ի հարկէ չար
բան մը չէ ամէն նկատումներով : Երկու տեսու-
թիւն կայ Գրիստոնէական հաւատքին նկատմամբ :
Մին է շատ մը եկեղեցիներու սա տեսութիւնը թէ
անհատ աշխարհականը իր եկեղեցականներէն եւ
եկեղեցիէն ընդունելու է իր հաւատքի դաւանանքը :
Վարդապետութիւն մը անոր բանաւոր թուի թէ
անբանաւոր, գիտութեան ուսուցածին եւ Աստու-
ծոյ սրբութեան ու բարութեան բարձրագոյն դա-
ղափարականին համաձայն թէ անհամաձայն, եթէ
իր եկեղեցիին վարդապետութիւնն է, մարդը պարտի
զայն ընդունիլ առանց ընդգիծութեան : Միւս տե-
սութիւնը, զոր կրնանք Բողոքականներու տեսու-
թիւնը կոչել, սա է թէ ամէն մարդ աղօթքով կար-
դալու է իր Աստուածաշունչը եւ Սուրբ Հոգիին
լոյսը խնդրելու է, եւ եկեղեցական պատմութեան
դասերուն եւ ամէն դարու բարի մարդոց գաղա-
փարներուն արժանավայել կարեւորութիւն ընծայե-
լով հանդերձ իր իսկ խելքը գործածելու է Գրիս-
տոնէական հաւատքի վերաբերեալ մեծ խնդիրները
ուսումնասիրելու պահուն : Յօդուածագրիս հո-
վիւր, երբ դարձի եկաւ, սենեակին մէջ փակուե-
լով շաքաթներով ուսումնասիրեց տարբեր եկեղե-
ցիներու դաւանագիրները եւ ներքին վարչութեան
գրութիւնները : Վերջապէս իր որոշումը տուաւ
եւ իր գաղափարները հաստատ էին եւ մեծ վստա-
հութեամբ պահպանուեցան : Այս կրնայ կոչուիլ
Բողոքական տեսութեան տիպար լուսաբանութիւն
մը : Բայց շատ չեն անոնք որ կրնան օգտակարապէս
հետեւիլ այս մարդուն : Դոյէճի մէջ մեծցած էր ան եւ
տրամաբանական անսովոր կարողութեան տէր էր :
Յոյժ շատեր իրենց ծնողներուն հաւատքը կ'ըն-
դունին եւ այն եկեղեցիին կը միանան ուր մեծցած
են իրենք, վասն զի մեր համոզումները մեծ մա-

սամբ արդիւնք են ծնողական հրահանգութեան եւ
օրինակի եւ վաղնջուց զուգորդութիւններու : Բայց
հոգիի փրկութեան վերաբերեալ բաներու մէջ անհա-
տական դատողութեան այս իրաւունքն ու պարտա-
կանութիւնը կը բացատրեն Բողոքականութեան մէջ
գոյութիւն ունեցող բաժանումները : Բողոքական
տեսութիւնն իր բարի եւ չար հետեւանքներն ունի :
Կը բարձրացնէ անհատին պատիւը, կը պատուէ
ներշնչեալ խօսքը եւ գործնականապէս կը մղէ մեզ
Սուրբ Հոգիին առաջնորդութիւնը խնդրելու : Կը շեշտէ
սա կարեւոր իրողութիւնները թէ անհատն ուղ-
ղակի պատասխանատու է Աստուծոյ եւ արտօնեալ է
Աստուծոյ հետ ուղղակի հաղորդութեան հետամտիլ :
Չար հետեւանքն է բաժանումներու բազմութիւնը :
Եւ այս ըստ մեզ Բողոք. տեսութեան չարաչար
գործածման արդիւնքն է, ոչ թէ անոր անհրաժեշտ
պտուղը : Այսու ամենայնիւ, մարդկային բնութեան
անկատարութիւնը նկատելով, բնական հետե-
ւանք է այն :

Դալով Բողոքականներու բաժանումներուն, ա-
նոնք միշտ չարիք չեն, պայմանով որ եղբայրական
սիրոյ ոգի գտնուի եկեղեցիին զանազան ճիւղերուն
միջեւ : Ուրիշ եկեղեցիներ որոնք արտաքուստ մի
են՝ յաճախ բաժանումներ ունին իրենց մէջ իրա-
ւու այնքան հակակիր ու թշնամի որքան երբեք
տեսնուած է Բողոք. տարբեր յարանուանութիւն-
ներու միջեւ : Դարձեալ, եղբայրական յարգանքի
ոգին տարուէ տարի կը զօրանայ Բողոքականու-
թեան այլազան ճիւղերուն միջեւ : Իրօք այլեւս
պատճառ չկայ որ Ժողովականը եւ Մեթոտականը
իրարու հակառակին, ինչպէս պատճառ չկայ որ
Նէյլ Համալսարանի երկու ուսանողներ իրարու
հակառակին անոր համար որ մին բնական Գիտու-
թիւն եւ Գերմաներէն կ'ուսանի, իսկ միւսը Չա-
փաղիտութիւն եւ Սպաներէն :

Դալով Բողոքականներու բաժանումներուն մե-
ծութեան, թերեւս չկայ երկիր մը, ուր այս աւելի
ակնեւել ըլլայ քան Միացեալ Նահանգներուն մէջ :
Ձեռնհաս հեղինակութեան մը կողմէ պատրաստուած
վիճակագրութեան մը համաձայն 1900ին այդ երկ-
րին մէջ Բողոք. եկեղեցիներու անդամներուն թիւն
էր 17,876,403 : Ասոնց 13,361,128ը առաջնակարգ
եօթը յարանուանութիւններուն կը վերաբերէին :
Կամ եթէ Մկրտականներու բոլոր տեսակները մէկ
հաշուուին, նմանապէս Մեթոտականներու, Երի-
ցականներու եւ Լուտերականներու զանազան ճիւ-
ղերը, որոնց տարբերութիւնն առ հասարակ թեթեւ
է, այն ժամանակ առաջնակարգ եօթը յարանուանու-
թիւններու անդամներուն թիւը կ'ըլլայ 16,210,799 :

Ուրիշ շատ յարանուանութիւններ ալ կան, բայց անոնց վերաբերողներու թիւը բաղդատաբար փոքր է: Հարիւր հոգի կրնան ժողովուրդի եւ յարանուանութիւն մը կազմել: Իրօք այն ցուցակին մէջ, որմէ քաղեցինք վերոյիշեալ վիճակագրութիւնը, ներկայական եկեղեցւոյ ճիւղ մը կայ, որ միայն 37 անդամ ունի, եւ երկու յարանուանութիւն ալ, որոնք 300 աւանդէ քիչ աւելի անդամ ունին:

3. Նոյն թղթակիցը կը զրկէ սա հարցումն ալ. «Ինչո՞ւ մեծ ծախքեր ու գոհողութիւններ ըլլան մեծ տեղերը, ուր քիչ ժողովուրդ կայ եւ ընդհակառակն քիչ ծախքեր հոն՝ ուր շատ ժողովուրդ կայ: Մարդ կը փնտռենք թէ տեղ» Թղթակիցն իր միտքը կը լուսաբանէ բաղդատելով ծախքերը որոնք աւետարանչական գործին համար կ'ըլլան Կ. պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ, ուր եկեղեցիները բաղդատապէս փոքր են եւ քիչեր կու գան Աւետարանի քարոզութեան ունկնդրել, զաւատային այնպիսի տեղերու ծախքերուն հետ, ուր ունկնդիրները բաղում են եւ ապրուստը բաղդատապէս աժան: Համառօտ պատասխանի մը տեղ միայն մնաց եւ հետեւեալ նկատողութիւնները կը ներկայացնենք մեր թղթակցին.

(1) Ինչ ինչ տեղեր աւետարանչական գործի տեսակէտով մտանաւոր կարեւորութիւն ունին: Ասոր համար Պօղոս իր ժամանակին կարեւոր մէկ մասն անցուց Կորնթոսի եւ Եփեսոսի նման առեւտրական կարեւոր կեդրոններու մէջ: Մայրաքաղաքիս ու Իզմիրի մէջ տեսնուած աւետարանչական գործի ամէն յառաջդիմութիւն բովանդակ պետութեան մէջ զգալի կ'ըլլայ: Արդարեւ զաւատային եկեղեցիներու մէջ սիւններ հանդիսացողներէն շատեր Աւետ. ճշմարտութիւնն ընդգրկել առաջնորդուեցան այն ժամանակ երբ Կ. պոլսոյ մէջ էին: (2) Ծախքերը կ'ըլլան ոչ միայն օգնելու համար Աւետ. եկեղեցիներու եւ ժողովուրդներու ներկայ անդամներուն, այլ եւ զանոնք կարողացնելու համար ուրիշներու տանիլ Աւետարանին օրհնութիւնները: Եթէ այս մտքը «մարդ կը փնտռենք» փնտռելու տեղը բաղմամարդութեան մեծ կեդրոններու մէջ կը գտնուի:

(3) Մեծ քաղաքներու մէջ, ապրուստի սղութեան պատճառով, դործի նոյն քանակութիւնը աւելի մեծ ծախք կը պահանջէ: (4) Եթէ մեր թղթակիցն այս քաղաքներէն մին կամ միւրը այցելէ, չենք կարծեր որ զգայ թէ չափազանց բան կը կատարուի անոնց մէջ: Իզմիրի մեծ քաղաքին համար շատ է Աւետ. Յոյն հովիւ մը եւ Աւետ. Բողոք. հովիւ մը: Կ. պոլսոյ մէջ ալ առ այժմ միակ ձեռնադրեալ Հայը Աւետ. Բեյի օգնական խմբագիրն է: Կը յուսանք որ այս այսպէս պիտի չմնայ ընդ երկար: (5) Գաւառի մե-

ծագոյն եւ կարողագոյն եկեղեցիները յաճախ աւելի կրնան հոգալ իրենք զիրենք: Սակայն եթէ դրամ ունենայինք մեր տրամադրութեան տակ, կարօտ եկեղեցի մը առանց քաջալերութեան եւ օգնութեան պիտի չթողուինք երբեք, մեծ տեղ մը ըլլար այն թէ փոքր տեղ:

ՀՈԳԵԼՈՐ ՏՈՒՐԻՔ

(Յ. Գ. Գ.)

Բ

Հոգեւոր տուրքի մասին Աւետարանին վարդապետութիւնը հասկնալու համար միտք բերուելու երրորդ ճշմարտութիւնը սա է թէ Քրիստոնէին կեանքին մէջ հոգեւորի եւ մարմնաւորի տարբերութիւնը վերցած է: Մարդոցմէ ոմանք եկեղեցական, ոմանք աշխարհական կոչել, զբաղումներէն մէկ քանին հոգեւոր եւ մէկ քանին մարմնաւոր համարիլ, տեղերէն մէկ քանին սուրբ եւ մէկ քանին հասարակ անուանել, Աւետարանին ոգւոյն համաձայն չէ: Քրիստոնէութիւնը կը սորվեցնէ թէ մարդս ինքզինք Աստուծոյ յանձնելէն առաջ մարմնաւոր է, անոր յանձնուելէն ետքը իր բոլոր կարողութիւնը, ծառայութիւնը եւ ամէն բանը Աստուծոյ կը նուիրէ: Եւ այսպէս, իրեն նման հոգեւոր կ'ըլլան իր բոլոր ծառայութիւններն ու առնչութիւնները: Եւ Քրիստոնէութիւնը կը վճռէ թէ ոչ ոք իրաւունք ունի «մարմնաւոր» այսինքն Աստուծոյ չնուիրուած, կեանքը ապրիլ, այլ՝ ամէն ոք պարտի նոր եւ հոգեւոր կեանք ստանալ: Եթէ խնդրին վրայ սոյն տեսակէտէն նայինք, մարդու մը աղքատներու տուած նպատար ինչ աստիճան հոգեւոր տուրք որ է, իր դաւալներուն կերակուրին եւ զգեստներուն համար տուած ստակն ալ ճիշդ նոյն աստիճան հոգեւոր տուրք է: Ինչպէս որ հոգեւոր տուրք է մարդու մը Աւետարանի քարոզութեան համար տուած ստակը, իր դաւալներուն դաստիարակութեան եւ նոյն իսկ իր անձին մտային լուսաւորութեան համար տուած ստակն ալ հոգեւոր տուրք է: Բայց ասիկա անոր զգացումովը կ'որոշուի: Ի սէր Քրիստոսի՝ Անոր աղքատիկ դաւալներուն նպատակ ու տայ, դարձեալ ի սէր Քրիստոսի՝ Անոր հոգեւոր տաճարին, այսինքն իր մարմնին, եւ իրեն պարզեւուած դաւալներուն կը ծախսէ: Ասոնք երկուքն ալ միեւնոյն աստիճանաւ հոգեւոր տուրք են: Մարդ իր անձնական հաճոյքին համար ըմպելիքի ստակ կու տայ եւ կը գինովնայ: Ասիկա հոգեւոր տուրք չէ, Աստուծոյ յանձնուած աւանդին անհաւատարմութիւն է: Այս մարդը փառասիրական նպատակաւ

եկեղեցիին 10 ոսկի կու տայ : Այս ալ հոգեւոր տուրք չէ . Աստուծոյ յանձնուած աւանդին անհաւատարմութիւն է :

Այս պատճառաւ մեր նախորդ յօդուածին մէջ հոգեւոր տուրքի համար տրուած սահմանը փոխելով, ըսենք . Մարդոց մէջ հարստութիւնը Աստուծոյ խնայելի համար եւ Աստուծոյ կոմիտէի համայն ծախսելը հսկայ քոբ է :

Արդ, եթէ ուղիղ է մեր սոյն եզրակացութիւնը, հոգեւոր տուրքի պատկանեալ երկու կարեւոր հարցումներ կան, որոնց պատասխանել պարտական է ամէն մարդ : Նախ, Ստացուածքս ի՞նչ նպատակի գործածելու եմ, եւ երկրորդ, ի՞նչ համեմատութեամբ եւ եթէ մէկը իր ստացուածքին կիրառութիւնը հոգեւոր տուրք կը համարի եւ վերայիշեալ հարցումները կ'ընէ եւ անոնց համեմատ կը վարուի, կրնանք վստահ ըլլալ թէ հոգեւոր տուրքի խնդիրը իր հասարակ իմաստով շատ դիւրաւ պիտի լուծուի : Այս տարի հաշուէ եւ ստուգէ թէ շահդ կամ եկամուտդ ի՞նչ պիտի ըլլայ . յետոյ որոշէ թէ Աստուծոյ այս ստացուածքդ ի՞նչ բաներու համար կ'ուզէ որ ծախսես, այնուհետեւ որոշման մը եկուր թէ ձեռքդ գտնուած ստակը ի՞նչ համեմատութեամբ պէտք է ծախսես ասոնց, եւ ըստ այնմ վարուէ : Ինչ որ կրնաս ընել քու ընտանիքիդ անդամներուն ուստեսին, զգեստին, հանգիստին եւ ուրախութեան համար, անոնց մտքին, բարքին, բարւոք նկարագրին զարգացման համար, այսօրուան եւ ըստ կարի ապագային համար այս վիճակները ապահովելու համար, քեզի հետ առնչութիւն ունեցող եւ օգնութեանդ կարօտ աղքատներուն եւ հիւանդներուն, Քրիստոսի գործածած իմաստով ճշկերաններուդ մարմնաւոր, մտաւոր եւ հոգեւոր կարօտութիւններուն համար ինչ որ կրնաս ընել, այս բաները իրենց կարեւորութեան աստիճանին համեմատ կարգադրէ եւ ըստ այնմ ստացուածքդ բաժնէ, եւ ահա հոգեւոր տուրքդ որոշած, սահմանած կ'ըլլաս :

Տարակոյս չկայ թէ այսպիսի կարգադրութեան մը մէջ օղի, ծխախոտ եւ առողջութեան եւ բարոյականի վնասակար ամէն տեսակ զուարճութիւն եւ զբօսանք ցուցակէն դուրս պիտի ձգուին եւ ծախքի մասին անհամեմատութիւնն ալ ըստ կարի քիչ պիտի ըլլայ : Ո՛րչափներ կան որոնք իրենց զաւակներուն ուսելիքին համար այնքան չռայութեամբ ստակ կը ծախսեն, որ անոնց հանդերձներուն եւ դաստիարակութեանը ստակ չմնար : Մայր մը իր դուստրը դպրոց չղրկեր եւ անոր տեղ օժիտ

կը պատրաստէ անոր : Հայր մը, որպէս զի կարող ըլլայ մեռած տետնը զաւակներուն մեծ ժառանգութիւն մը թողուլ, այսօր անոնց միտքը եւ ճաշակը առ ոչինչ կը գրէ : Զանց ընենք խօսիլ այնպիսիներու վրայ, որոնք ծխախոտի եւ օղիի ստակ ծախսելով, խնճոյքներու եւ հարսանիքներու մէջ խմտուքի եւ նուագարանի մէծիւղիներ եւ ոսկիներ ծախսելով դպրոցի, աղքատի կամ եկեղեցիի համար ստակ տալու ժամանակ չորս աչքով կու լան : Բաց աստի, մարդոց ուրիշներու նայելով մեծ ծախքեր ընելու վտանգը եւս մեծապէս կը չափաւորուի : Մարդկային ընկերութեան մէջ տնտեսագիտութեան մասին շատ անկարգութիւններ ծագում կ'առնեն մարդոց իրենց ծախքերը իրենցմէ հարուստներու նայելով ընելէն : Արդարեւ իրարմէ պիտի ազդուինք . բայց մեր ծախքերուն համար ամէնէն վստահելի չափանիշը մեր եկամուտը եւ մեր ճշմարիտ հարստութեան քանակութիւնն է : Եւ այս կանոնը ոչ միայն արգելք չըլլար աղքատներուն սիրոյն համար հարուստներուն անձնուրացութիւն ընելուն, այլ մանաւանդ ատոր դրդիւ կու տայ : Այս կերպով մարդոց ճշմարտութեան առաջնորդուելուն ալ վախը չկրնար կենալ, վասն զի եթէ ուղիղ խորհինք, ուրախ զուարթ ըլլալ եւ մեր ճաշակն ալ գոհացնել Աստուծոյ կամքին համաձայն ըլլալուն համար, եթէ օրինաւորապէս զանոնք գործադրենք, մեր այդ ըրածը բարձր նշանակութեամբ հոգեւոր տուրքի չրջանակին մէջ կ'իյնայ : Ասոր մէջ ընտանեկան չրջանակէ դուրս գտնուողներու հանդէպ մեր պարտականութեան անփոյթ գտնուելու վտանգը չկայ : Անկարելի է որ մարդ խղճատութեամբ վերայիշեալ երկու հարցումները ի նկատ առնէ, եւ միանգամայն ի հաշիւ չառնէ աղքատները, հիւանդները, եկեղեցւոյ պէտքերը եւ Աւետարանի քարոզութեան գործը : Բայց կըրնայ ըլլալ որ տարի մը այս բարեսիրական նպատակներէն մէկուն, ուրիշ տարի մըն ալ ուրիշ մէկուն աւելի ստակ տայ :

Այս մեթոտով ուրիշ անհաճոյ բանի մըն ալ առջեւը կրնայ առնուիլ : Եթէ տասանորդի դրութիւնը որդեգրենք, իր ընտանիքին առօրեայ ապրուստը հազիւ հազ հայթայթելու կարող եղող աղքատ մը տարուան մէջ վաստկած 15 ոսկիին մէկուկէս ոսկին եկեղեցւոյ եւ դպրոցի տալու անկարող գտնուելուն համար կը տխրի : Իսկ տարին 500 ոսկի վաստկող հարուստը յիշեալ նպատակներուն 50 ոսկի տալէն ետքը մնացած 450 ոսկին հանգրստութեամբ կը գործածէ, դիւրակեաց եւ հեշտ կեանք կը վայելէ : Բայց եթէ վերը նկարագրուած

մեթոտը որդեգրուի, սա աղքատ գործաւորը իր գաւազները չոր հացով սնուցանելու համար ծախսած ստակները հոգեւոր տուրք կը համարի, եւ այս դոյզն ստակին մէկ դոյզն մասն ալ Աւետարանի քարոզութեան եւ կամ իրմէ աւելի աղքատ եղողներու համար կ'որոշէ եւ Աստուծոյ շնորհակալ կ'ըլլայ: Իսկ տարեկան 500 ոսկի վաստկող հարուստը դպրոցի եւ եկեղեցւոյ համար 50 ոսկի միայն տալ անբաւական կը համարի եւ աւելի տալ իրեն պարտականութիւն եւ արտօնութիւն կը նկատէ:

Մեր սոյն խնդիրը յուզելուն նպատակը. Ահա ներկայ տարւոյս վախճանին եւ նոր տարւոյ մը սկիզբին կը մօտենանք: Մեր եկեղեցիներուն, դպրոցներուն, որբանոցներուն, աղքատներուն եւ Աւետարանի քարոզութեան կարօտութիւնները եւ պէտքերը ակներեւ են եւ ամէնուս ծանօթ: Արդ, նոր տարւոյ առթիւ մինչ մեր հաշիւներուն կը նայինք եւ մեր երեւմտական վիճակը կը կարգադրենք, արդեօք ամէն մէկս այս պէտքերը լեցնելու համար ալ մեր պարտականութիւնը պիտի կատարենք: Եթէ լոկ մեր հաճոյքը ի նկատ պիտի առնենք, կը վախճանք, այո, անտարակոյս ենք, թէ նորէն մեր եկեղեցիները իրենց քարոզիչներուն եւ վարժապետներուն թոշակները պիտի չկրնան վճարել, հաշիւներուն մէջ բաց պիտի ունենան, մեր աղքատները խեղճ պիտի ըլլան, մեր որբանոցներուն վարչութիւնները նեղութեան պիտի մատնուին: Տասանորդի դրութեան մեր այս դժուարութիւնը լուծելուն ալ կը տարակուսինք: Բայց իւրաքանչիւր ոք յիշելով թէ իր ստացուածքը իրենը չէ, այլ՝ Աստուծոյն է, եւ թէ ինք այդ ստացուածքին վրայ տնտես կարգուած է, եթէ հարցնէ, ճիշտ այս ստացուածքս ինչ նպատակներու եւ ինչ համամատութեամբ պարտիմ գործածել, եւ աղօթքով այս հարցումներուն պատասխանէ, կըրնանք վստահ ըլլալ թէ մեր բարեսիրտիան հաստատութիւնները յառաջիկայ տարւոյ մէջ մեր ստացուածքէն աղէկ բաժին մը պիտի ընդունին, եւ այս կերպով պիտի փառաւորուի Աստուծոյ, բոլոր ստացուածներուն տէրը:

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՒՆ ԴԵՐԸ ԱՆՏԵՐՈՒ ԾԱԽԱԼՄԱՆ ՄԵՋ

Հիմա գիտականապէս հաստատուած է միջատներուն նկատմամբ կազմուած այն հին գաղափարը թէ անոնք ախտ կը տարածեն: Թէ անոնք ինչ-

պէս կը հաղորդեն ախտերը, սապէս կրնայ ըսուիլ:

(1) Անոնք կրնան տեղէ տեղ տանիլ ախտածին մանրէ գործարանաւորներ, որոնք հաւաքուած են իրենց մարմիններուն եւ սրունքներուն վրայ, եւ ուղղակի վարակում յառաջ բերել վէրքերու վրայ թառելով, եւ անուղղակի՝ ուտեստի նիւթերու վրայ թառելով: (2) Միջատներ կրնան իրենց մարմիններուն մէջ կրել հիւանդութեան եւ ախտերու սերմեր, զորոնք իրենց կերակուրին հետ ներս ընդունած են, եւ կրնան յետոյ ուրիշ տեղ մը թափել: (3) Ծծող միջատները, ախտաւոր կենդանիներու մարմիններէն արիւն պարուակող մակաբոյժներ ընդունելով, կրնան ասոնք իրենց պատիճներուն վրայ առած ներմուծել յաջորդ խայթոռող կենդանիին մէջ, եւ զանիկա ուղղակի եւ անմիջապէս վարակել: (4) Միջատները կրնան իրենց մարմիններուն մէջ առնել մակաբոյժ գործարանաւորներ եւ փոխանցել զանոնք իրենց սերունդին, որոնց խայթոռածքը վարակիչ է: (5) Միջատները իրենց մարմիններուն մէջ կրնան ընդունիլ մակաբոյժ գործարանաւորներ, որոնք հոն կը ստանան ուրիշ զարգացում մը: Միջատը կը կատարէ միջանկեալ հիւրընկալի մը դերը, եւ մակաբոյժը կը փոխանցէ ուրիշ կենդանիներու՝ փոփոխուած ձեւով: (6) Միջատները կրնան վարակուիլ ախտի սերմերով, մեռնիլ, իյնալ ուտեստէն, զէններու մէջ, եւ այսպէս վարակում հաղորդել մարդոց: Դիւրին տենդի եւ ջերմի ծաւալման մասին մեղմներուն կատարած դերը բոլոր առողջապահական մեթոտներուն հիմը հղած է: Ընդունուած է նաեւ թէ կան միջատներ որոնք միջոցներ են ժանտախտի կամ երկփանդական բորոտութիւն եւ ուրիշ արեւադարձային ախտի փոխանցելու: Հաւանորէն մօտաւոր ապագայի մը մէջ պիտի ապացուցուի թէ միջատները բաժին մը ունին ծաղկախտի եւ ուրիշ տարափոխիկ հիւանդութիւններու ծաւալման մէջ:

ԹՈՒԹԱԿԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թութակի պատմութիւն մը, զոր կ'ընէ Դադղիական Ակադեմիոյ անդամներէն Մ. Փիէր Հաչէ Սուփլէ, կրնայ տեղ մը գրաւել գիտական հանդէսի մէջ: Այդ անձը ապացոյց կը փնտռէր թռչունին մօքին մէջ գաղափարներու զուգորդութեան: Թութակին սորվեցուցած էր ըսել զպահանոց եւ ասանդուղք բառերը: Սանդուղէն վեր ելլելու միջոցին յաջողած էր թռչունին արտասանել տալ «ելիր» բառը: Ամէն օր երբ թռչունը բնայութեանը կը բերուէր, փոքրիկ պահանոց մը կը բաց-

ուէր, եւ թուեալը անոր մէջէն կտաւատ (քէթէն թոխումու) կ'ուտէր: Բայց օր մը պահանոցը, փոխանակ այնպիսի տեղ մը դրուելու որու կրնար հասնիլ թռչունը, վեր քաշուած էր ձեղունին մօտ եւ սանդուղը դրուած էր ուրիշ բաներու մէջ սենեակին անկիւնը: Որոշուելու խնդիրը սա էր թէ արդեօք թռչունը, երբ տեսնէր թէ պահանոցը Մ. Սուփլէէ այնքան հեռու կը դառնուէր որ անիկա չէր կրնար անոր հասնիլ, պիտի ցուցնէ՞ր բաւական խելք որ իր գիտցած բառերը գործածէր բաղձալի արդիւնքը ձեռք բերելու համար: Առաջին օրուան փորձը ի դերեւ ելաւ: Թռչունը ճիշդ Պահանոց, Պահանոց Եւ թեւերը բաղխելով եւ վանդակին ձողերը խածնելով, բայց այսչափ միայն, աւելի բան չըրաւ: Այդ օրը թռչունին կորեկ տըրուեցաւ, զոր շատ չէր սիրեր, վասն զի կտաւատը, որուն խնթին էր թռչունը, պահանոցին մէջ գոցուած էր: Յաջորդ օրը թուեալը ոեւէ ժամանակէ աւելի կատրած էր, եւ իր վանդակին ձողերը կտորելու յուսահատ ջանքերէն ետքը վերջապէս տեսաւ պահանոցը ձեղունին մօտը: Իսկոյն արտասանեց Սանդուղ — Ելիր — Պահանոց բառերը: Եւ թուեալը իր դասը սորված ըլլալով՝ պահանոցը վար առնուեցաւ եւ կտաւատ ընդունեց իրեւ վարձատրութիւն:

ՄԱՆՐՄՈՒՆՐ

Աշխարհիս մէջ մանարանի իբր 110,000,000 իլ (իլիք) կը գտնուի, եւ անոնց գործածած բոլոր բամբակին երեք չորրորդը կու գայ Միացեալ Նահանգներու հարաւային մասի արտերէն: Բայց այդ մասը իր բոլոր յառաջդիմութիւնովն հանդերձ տակաւին 8,000,000 իլ միայն ունի: Ամբողջ Միացեալ Նահանգները 20,000,000 իլ միայն ունին: Ամերիկա տակաւին Եւրոպա կը զրկէ ամէն տարի իր բամբակին առ հարիւր 60ը:

— Կոմս Ալֆրէտ Սէն Թ' Ուէն ար Փիէրքուր մեծ կտակ մը թողած է իր ծննդեան քաղաքին Ռուանի, պայմանաւ որ հսկաներու ցեղ մը գոյացնելու միջոց մը գտնուի: Բնական ժառանգները դատավարութեան սկսան, որուն արդիւնքը սա համաձայնութեան յանգեցաւ որ քաղաքը հսկաներու յատուկ հաստատութիւն մը հիմնարկէ, զանիկա պահելու համար մեծ գումար մը վար ղնէ եւ աւելցածը բնական ժառանգներուն տալ: Կ'առաջարկուի քսան կամ աւելի հսկայ ամոններ ընտրել, անոնց համար գործի խանութներ հաստատել եւ պիտանականներու հայթայթել հսկայ ամոններու սերնդաւորման արդիւնքը դիտելու նպատակաւ պայման-

մաններ: Տր. Մէթ ի Փարիզ հրատարակեց բողոքագիր մը այդ գաղափարին դէմ, ըսելով թէ հսկայ ըլլալու աստիճան խոշորնալըստ մըն է:

— Փարաւոն Թոթմէս Դ-ի գերեզմանին մէջ ամէնէն չահեկան առարկան, որ դառնուեցաւ ձեռամբ Ամերիկացի Մր. Թէոտոր Տէյլիօի (որ պեղումներ կը կատարէ ի Թեբէ, Գերեզմաններու Հովտին մէջ), այդ ինքնակալին կողքն է: Կողքին մարմինը միայն է պահուած, բայց կատարեալ վիճակի մէջ: Փայտեղէն կազմած նախ պատուած է պապիրոսէ շինուած զանգուածով մը, սա եւս պատուած է շաղախով մը, որ քանդակուած է ներսէն եւ դրսէն, եւ կը ներկայացնէ Ասորոց մէջ Փարաւոնի մղած ճակատամարտներու տեսարաններ: Գեղարուեստը շատ բարձր կարգի է, ամէն մէկ մանրամասնութիւն դերազանցապէս բանուած է, եւ Ասորիներու դէմքերը Թէբէի գերիներէն առնուած աղուօր պատկերներով քանդակուած են: Կողքը իրօք գեղարուեստի ամէնէն ընտիր օրինակներէն մին է, որ մեզի եկած է հին ժամանակներէ: Կողքին հետ կը դառնուի կաշիէ պահպանակ մը, որով վեհապետը կը պաշտպանէր իր ձեռքը եւ դաստակը՝ աղեղ կամ երասանակ կառավարելու տտին:

Վ Է Պ

ԱՆՈՐ ԵՏԵԻՆ ԵՐԹԱՆԲ

(Հէւրէ + Սէւրէիէն)

(Շար. նախորդ թիւէն)

Պիղատոս, շարունակելով իր խօսքը, ըսաւ. «Բաց աստի, կ'ըսէ թէ հաւասարապէս սիրելու ենք ամէն մարդ, Հրեայ, Հռոմայեցի, Եգիպտացի, Ափրիկեցի եւ այլն: Կը խոստովանիմ թէ ձանձրացայ այսպիսի խօսքերէ: Այն պահուն իսկ երբ իր կեանքը վտանգի մէջ է՝ այնպէս կը շարժի, որպէս թէ վտանգեալն ուրիշ մ'է: Կը քարոզէ եւ կ'աղօթէ: Իմ պարտքս չէ այնպիսի մէկն ազատել, որու հոգը չէ իր ապահովութիւնը: Ով որ չգիտեր չափ պահել եւս բանի մէջ՝ դատողութեան տէր մարդ չէ: Դարձեալ, ինքզինք Աստուծոյ Որդի կը կոչէ, եւ կը շարժէ այն հիմերը որոնց վրայ կը հանդիմարդոց հաւատքը: Հետեւապէս կը վնասէ մարդոց, ինչ կ'ուղէ՝ թող խորհի ինք, եթէ խաղաղութիւնը չխանդարէ: Ես իրեւ մարդ կը բողոքեմ անոր վարդապետութեան դէմ: Եթէ աստուածներուն չեմ հաւատար, ընդունինք թէ այդ իմ գործս է: Սակայն ես կ'ընդունիմ կրօնքի օգտակարութիւնը եւ հրապարակաւ ալ կը խոստովանիմ, վասն զի իմ դատումովս կրօնքը ժողովրդին համար սանձ մ'է:

Ձիերուն պէտք է սանձ դնել եւ տիրապէս դնել : Վերջապէս մահը սոսկալի ըլլալու չէ այն Նազով-րեցիին, վասն զի կ'ըսէ թէ մեռելներէն յարու-թիւն պիտի առնէ :»

Կիւնա եւ Անտիա իրարու նայեցան դարմա-ցմամբ :

«Կ'ըսէ թէ յարութիւն պիտի առնէ մեռելնե-րէն :»

«Այո, երեք օրէն : Գէթ այսպէս կ'ըսեն անոր աչակերտները : Ես մոռցայ իրին հարցնելու : Սա-կայն տարբերութիւն չըներ, քանի որ մահը խոս-տումներէ ազատ կը կացուցանէ մարդը : Եթէ մի-նչեւ իսկ մեռելներէն յարութիւն չառնէ, բայց մը պիտի չկորսնցնէ, վասն զի, ըստ իր վարդապետու-թեան, ճշմարիտ երջանկութիւնը եւ յաւիտենա-կան կեանքը մահէ ետքը միայն կը սկսին : Արդա-րեւ կատարեալ վստահութեամբ կը խօսի ասոր վրայ : Անոր անդրաշխարհը աւելի պայծառ է քան այս աշխարհն իր արեւով : Եւ ով որ հոս աւելի տառապի՝ աւելի ստուգութեամբ պիտի մտնէ հոն : Միայն պարտի սիրել, սիրել, սիրել :»

«Ձմայլելի՛ վարդապետութիւն,» ըսաւ Անտիա :

«Եւ այս մարդիկն հոս 'իջալը հանէ անիկա՝ կ'աղաղակէն քեզի,» հարցուց Կիւնա :

«Ես ընաւ չեմ դարմանար ատոր վրայ, վասն զի այս մարդոց հոգին տառելութիւն է : Եւ ատե-լութենէ զատ ի՞նչ բան կրնայ պահանջել որ խաչ-ուի օէրը :»

Անտիա իր մաշած ձեռքով շփեց ճակատը :

«Եւ ինք վստա՞հ է թէ յետ մահու կ'արելի է ապրիլ եւ երջանիկ ըլլալ :»

«Ատոր համար է որ ոչ խաչէ կը սոսկայ, ոչ ալ մահէ :»

«Ի՞նչ աղէկ բան պիտի ըլլար այդ, Գայիոս :»

«Եւ ինչէ՞ն գիտէ զայդ,» հարցուց քիչ յետոյ : Կառավարիչը շարժեց իր ձեռքը եւ ըսաւ, «Կ'ըսէ թէ ինք գիտէ ամենուրեք Հօրմէն, որ Հրեաներուն համար նոյն է ինչ որ Արամազդ է մեզի համար, սա տարբերութեամբ որ, ըստ Նազովրեցիին, Հայրը միայն է մի եւ ողորմած :»

«Ի՞նչ աղէկ պիտի ըլլար այդ, Գայիոս :» կրկնեց հիւանդ կիւնը :

Կիւնա բացաւ իր շրթունքը իբր թէ պատաս-խանելու համար, բայց լուռ մնաց : Խօսակցու-թիւնն ալ դադարեցաւ : Յայտնի էր թէ Պոնտացիին կը շարունակէր Նազովրեցիին տարօրինակ վարդա-պետութեան վրայ մտածել, քանզի շարժեց իր դուռը եւ քանիցս թոթվեց իր ուսերը : Վերջա-պէս ոտք ելաւ եւ սկսաւ հրաժեշտ առնել :

Յանկարծ ըսաւ Անտիա,

«Գայիոս, երթանք դիտենք այդ Նազովրեցիին :»

«Արտորացէք,» ըսաւ Պիղատոս մեկնելու պա-հուն, «թափօրը պիտի մեկնի քիչ ատենէն :»

Է

Թէպէտ առաւօտէն ի վեր օդը պայծառ եւ տաք էր, կէսօրին ատենները երկինք մթափնեցաւ : Հիւսիսային արեւելքէն սեւ ու պղնձագոյն ամպեր սկսան դիզուիլ, ոչ շատ խոշոր բայց խիտ, եւ փո-թորիկ կը սպառնային : Երկնից մութ կապոյտը անոնց մէջտեղէն դեռ կրնար տեսնուիլ : Բայց դիւ-րին էր դուշակել թէ շուտով միանալով պիտի ծածկէին անոնք ամբողջ երկինքը : Միեւնոյն ժա-մանակ արեւը հրով ու ռսկիով կը ծածկէր անոնց եղբերը : Բուն քաղաքին եւ յարակից բլուրներուն վրայ վճիտ կապոյտի ընդարձակ կամար մը կը տա-րածուէր դեռ, եւ հովտին մէջ հովի շշուշ մը չկար :

Գողգոթա կոչուած բարձրադիր սարին վրայ հոս հոն կ'երեւէին մարդոց խմբակներ, որոնք քաղաքէն չուելիք թափօրը կանխելով եկած կը սպասէին : Արեւը կը լուսաւորէր լերկ, Թուր ու անբեր լայնարձակ քարուտ տեղեր, որոնց մար-դարտի միօրինակ դոյնը կ'ընդհատուէր վիհերու եւ անդունդներու սեւ ցանցէ մը միայն, որու սեւութիւնը կը չեչտուէր լուսով ողողուած սարին հանդէպ : Հեռուն կը նշմարուէին աւելի բարձր սարեր, նմանապէս լերկ եւ հեռաւորութեան կա-պոյտ մշուշով քողարկուած :

Վարը, քաղաքին պարսպին ու Գողգոթայի սարին միջեւ, դաշտ մը կը տարածուէր՝ ուրեք ու-րեք նուաղ լերկ գագաթներով եղերուած : Յան-ցառ ու ազատուն տերեւներով թզենիներ կը ցըց-ուէին ինչ ինչ ծերպերէ, ուր քիչ մը հող հաւաք-ուած էր բարերեր : Հոս հոն կը բարձրանային տա-վարակ տանիքով շէնքեր, որոնք ժայռին կողին յիսկած էին ծիծեռնակի, քարէ պատերու վրայ հաստատուած, բոյներու նման, կամ բռեալ սպի-տակ գերեզմաններ կը տեսնուէին արեւու լոյսին մէջ փալվացող : Քաղաքին պարսպին մօտ բազ-մաթիւ տնակներ եւ տաղաւարներ կանգնուած էին յառաջիկայ տօնական օրերուն եւ քաղաքը խուժող դաւառացիներու ամբոխին համար : Ասոնք ամբողջ գաղութներ կը ձեւացնէին մարդերով եւ ուղտերով լեցուն :

Արեւը աւելի բարձրացած էր երկնից այն մա-սին վրայ, որ դեռ ամպերէ զերծ էր : Կը մօտե-նային այն ժամերը, երբ առ հասարակ խոր լու-թիւն կը տիրէր այս կատարներուն վրայ, քանզի

ամէն կենդանի արարած պարիսպներուն կամ վիհերուն մէջ կ'ապաստանէր։ Նոյն իսկ այս պահուն, արտասովոր ոգեւորութեան հակառակ, տխրութիւն մը կը տիրէր այն սահմանները, ուր արեւուն ակնախտիզ լոյսը ոչ թէ կանանչութեան, այլ դորշ ժայռերու վրայ կը սփռուէր։ Պարիսպներուն կողմէն եկող հեռաւոր ձայներու աղմուկը, կարծես ալիքներու ձայնին փոխուելով, լռութեան մէջ կը կորսուէր։

Առաւօտէն ի վեր Գողգոթայի վրայ սպասող մարդոց խմբակները դէպ ի քաղաք դարձուցին իրենց երեսները, ուրկէ պիտի մեկնէր թափօրը։ Եւ ահա Անտիայի պատգարակն հասաւ։ Կառավարէն զրկուած քանի մը զօրքեր առջեւէն կը քալէին։ Ասոնց պաշտօնն էր ամբոխին մէջէն ճամբայ բանալ եւ ի հարկին մոլեռանդ ամբօխը եւ օտարատեացիները զսպել որ անպատկառ ընթացքի մէջ չգտնուին։ Պատգարակին քովէն կը քալէր կիներն ընկերակցութեամբ Ռուիլիոս հաբիւրապետին։

Անտիա աւելի հանդարտ էր եւ սովորականէն նուազ վախցաւ միջօրէին մօտենալէն եւ անոր յարակից անոնքի երազներու օտարափէն, որով ամբողջովին ուժասպառ եղած էր։ Երիտասարդ Նազովրեցիին վրայ Հոռոմայեցի կառավարչին խօսածը համակ գրաւած էին անոր միտքը եւ բոլորովին մոռցուցած իր թշուառութիւնը։ Այս պատմութեան մէջ զարմանալի բան մը կ'որ, որ Անտիա չէր կրնար հասկնալ։ Այն ժամանակի մարդիկ շատեր տեսած էին, որոնք այնպէս խաղաղօրէն կը մեռնէին որպէս կը մարի մեռելական խարոյկ մը, երբ կը սպառի իր վառելանիւթը։ Բայց այդ էր խաղաղութիւն մը որ արիւթեանէ կը բխէր, կամ խաւարի հետ լոյս, մշուշային, ցնդական եւ անորոշ գոյութեան մը հետ իրական կեանք փոխանակելու անողոք հարկի մը փիլիսոփայական համակերպութեան հետեւանք էր։ Մինչեւ այդ ժամանակ ոչ ոք օրհնած էր մահը։ Ոչ ոք մեռած էր՝ ցոյց տալով անխախտ վստահութիւն մը թէ մեռելական խարոյկէն կամ գերեզմանէն ետքը միայն կը սկսի իրական կեանքը այնքան հզօր եւ անվերջ որքան կրնայ տալ ամենակարող եւ յաւիտենական էակ մը միայն։

Եւ ահա խաչելութեան դատապարտուած անձը զայս հռչակած էր իբրեւ անտարակուսելի ճշմարտութիւն։ Այս վարդապետութիւնը Անտիայի ուշադրութիւնը ոչ միայն գրաւեց, այլ եւ մխիթարութեան միակ աղբիւրը թուեցաւ անոր։ Ինք զիտէր թէ պիտի մեռնի, եւ անհուն վշտով հա-

մակուած էր։ Քանզի մահն ինչ կը նշանակէր անոր համար։ Կը նշանակէր իր ամուսինը կորսնցնել, իր հայրը կորսնցնել, աշխարհը կորսնցնել, սէրը կորսնցնել ցուրտ ու դատարկ տխրութեան մը փոխարէն, որ ոչինչէն ալ պակաս է։ Հետեւապէս որքան կեանքը բաղձալի էր անոր, նոյնքան տրիւրառիթ էր մահը։ Եթէ մահը բանի մը օգուտ ունենար, կամ եթէ կարենար Անտիա իր հետ տանիլ սիրոյ յիշատակը, կամ երջանկութեան յիշատակը, պիտի կրնար աւելի շուտ համակերպիլ մահուան։

Եւ ահա, մինչ ոչինչ կ'ականկալէր մահէն, յանկարծ իմացաւ թէ ան կարող է ամէն բան տալ։ Եւ ո՞վ ծանուցած էր զայդ։ Զարմանալի մարդ մը, վարդապետ մը, մարգարէ մը, փիլիսոփայ մը, որ սէր կը պատուիրէր իբրեւ բարձրագոյն առաքինութիւն, որ կ'օրհնէր մարդիկը, մինչ անոնք կը խարազանէին զինք։ Եւ այս մարդը խաչին էին դատապարտած։ Ուստի սապէս մտածեց Անտիա։ Քինչո՞ւ այսպէս քարոզեց ան, եթէ իր միակ վարձքը խաչն էր։ Ուրիշներ իշխանութեան ցանկացին, ան չցանկաց։ Ուրիշներ հարստութեան ցանկացին, ան աղքատ մնաց։ Ուրիշներ ապարանք, խնձոյք, փառք, պատիւ, ծիրանի վերարկու եւ ստատիփով ու փղոսկրով զարդարուած կառք փրնտոնեցին։ Ինչո՞ւ ոչինչ պէս ապրեցաւ։ Միեւնոյն ժամանակ պատուիրեց սէր, գութ, աղքատութիւն։ Հետեւապէս չէր կրնար չարակամ ըլլալ եւ դիտմամբ մարդ խաբել։ Եթէ ճշմարտութիւնն յայտնեց, թող մահը օրհնուի իբրեւ վերջ երկրաւոր թշուառութեան, իբրեւ քայլ մը խոնարհագոյնէ դէպ ի բարձրագոյն երջանկութիւն, իբրեւ լոյս նուաղեալ աչաց, իբրեւ թեւեր՝ որոնցմով կը սաւառնի մարդս դէպ անվախճան երանութիւն։

Այն ատեն հասկցաւ Անտիա թէ ինչ կը նշանակէր յարութեան խոստումը։ Խեղճ հիւանդ կնոջ միտքն ու սիրտը այդ վարդապետութեան փառեցան բոլոր զօրութեամբ։ Ան յիշեց նաեւ խօսքերն իր հօրը, որ շատ անգամ ըսած էր թէ նոր ճշմարտութիւն մը կրնայ խաւարէն ու բանտարկութենէն ազատել մարդու տանջուած հոգին։ Եւ ահա ասիկա այդ նոր ճշմարտութիւնը։ Մահուան յաղթած էր ան, հետեւապէս փրկութիւն բերած։ Անտիա բոլորովին այս մտածումներուն մէջ թաղուեցաւ, այնպէս որ կիներն առաջին անգամ ըլլալով շատ օրեր սոսկում չտեսաւ անոր դէմքին վրայ երբ կէսօրը մօտենար։

Թափօրը վերջապէս քաղաքէն մեկնեցաւ դէպ ի Գողգոթա։ Բարձր տեղէն ուր Անտիա նստած էր՝

կատարելապէս կը տեսնուէր : Ամբոխը , թէպէտ մեծ , կարծես կը կորսուէր քարուտ երկրին ընդարձակութեան վրայ : Երուսաղէմի բաց դռնէն անդադար մարդիկ կ'ելլէին եւ պարսպէն դուրս սպասողները անոնց կը միանային ճամբան : Նախ երկայն գիծ մը կը ձեւացնէին , բայց հետզհետէ կը տարածուէին յորդած գետի մը նման : Երկու կողմերն ալ տղայոց երամներ կը վազվզէին :

Թափօրը զանազանակ եւ բազմագունակ եղած էր ճերմակ պարեգօտներով եւ կիներու կարմիր ու կապոյտ վարչամականերով : Կեդրոնը կը շողային Հռոմայեցի զօրաց զէնքերը եւ նիզակները , որոնց վրայ կարծես կը դողդղային արեւուն ճառագայթները : Հեռուէն կու գար խառնիխուռն ձայներու ժխոր մը , որ հետզհետէ կը սաստկանար եւ որոշ հանգամանք կ'առնէր :

Վերջապէս շատ մօտեցաւ ամբոխը : Առաջին կարգերն սկսան ըլլալ վերելքը : Խուժանք կ'աճապարէր , որպէս զի մօտագոյն տեղերը գրուէր եւ աւելի լաւ տեսնէր տանջանքը : Այս պատճառով , դատապարտեալը տանող զօրաց խումբը հետզհետէ աւելի ետ մնաց : Նախ հասան տղաքը , զլիաւորապէս մանչեր , կիսամերկ , մէջքերնէն վար ծածկուած կարճ շորերով , գլուխին ածիլուած՝ մաղի երկու խուրձ միայն թողլով իրենց քունքերուն մօտ , մորթերնին թուխցած , աչքերնին զրեթէ կապոյտ եւ ձայներնին խռպոտած : Ամենի գոռում-գոչումին մէջ սկսան ասոնք ժայռերու խռոչներուն մէջ թափած քարի կտորներ ժողվել՝ խաչեալներուն նետելու համար : Իրենց ետեւէն ըլլալը ծածկուեցաւ աննկարագրելի ամբոխով : Մեծագոյն մասին դէմքերը յուզուած էին այս շարժումէն եւ տեսարանի մը ակնկալութենէն : Գուժի նշան ոչ մէկ դէմքի վրայ կ'երեւէր , իրաւունք ձայններու աղմուկը , իւրաքանչիւր բերնէ ելած անթիւ խօսքերը , շարժուածներու յանկարծականութիւնը , ապշեցուցին զԱնտիա , թէպէտ Յոյներու աշխոյժ շատախօսութեան սովորած էր Աղեքսանդրիոյ մէջ : Մարդիկ անոր առջեւ այնպէս կը խօսէին որպէս թէ կ'ուզէին իրարու վրայ խոյանալ : Այնպէս կը ճչէին որպէս թէ մահուանէ կը խուսափէին : Այնպէս կ'ընդդիմանային որպէս թէ մէկը իրենց մորթը պիտի հանէր :

Ռուսիկոս հարիւրապետը , պատգարակին մօտենալով , բացառութիւններ տուաւ անվրդով , պաշտօնական ձայնով : Միեւնոյն ժամանակ ամբոխի նոր ալիքներ կ'ելլէին քաղաքէն : Բազմութիւնն ամէն վայրկեան կը ստուարանար : Կը տեսնուէին գօտեւոր պարեգօտներ հագած հարուստ Երուսա-

ղէմացիներ , որոնք արուարձաններու ողորմելի խուժանէն հեռու կը կենային : Կու գային նաեւ խումբ խումբ գիւղացիներ իրենց ընտանիքներով , որոնք տօնին պատճառով քաղաք եկած էին , մէջքերնին տոպրակներ կապած դաշտի մշակներ բարի եւ ապշած երեւոյթով եւ այծի մորթեր հագած հովիւներ : Կու գային մարդոց հետ կիներու ամբոխներ ալ , Բայց որովհետեւ հարուստ դասակարգի կիներ ղիւրաւ չէին ելլեր իրենց տուններէն , ասոնք զլիաւորապէս հասարակ կարգի կիներ էին , գիւղացիներ կամ փողոցի կիներ : Այս վերջինները , պոռոտ գոյներով հագուած , մազերնին , յօնքերնին եւ եղունգնին ներկած , ահագին գինդեր եւ դրամէ քայռեր դրած էին եւ հեռուէն նարդոս կը բուրէին :

Վերջապէս հասաւ Սանտորինոն , Կեդրոնը կ'երեւէր Աննա , անգղի դէմքով եւ կարմրակոպ աչքերով ծերունին , ապա ծանրաքայլ յաղթամարմին Կայիափա երկեղջիւր խոյրով եւ կուրծքին վրայ ոսկի թիթեղով : Ասոնց հետ կը քալէին զանազան Փարիսեցիներ , զոր օրինակ՝ այնպիսիներ որոնք «տաքերնին կը քալէին» եւ ղիտմամբ ամէն խոչի կը զարնեն որ ուշադրութիւն գրաւեն , «արիւնած ճակտտով» Փարիսեցիներ որոնք եւս ղիտմամբ պատերու կը զարնեն իրենց ճակատները , եւ զլիսահակ Փարիսեցիներ որոնք կը ծփին՝ իբր թէ որպէս զի իրենց ուսն առնեն բովանդակ քաղաքին մեղքերուն բեռը : Ասոնք իրենց խոհուն լըրջութեամբ եւ պաղարիւն վրէժանդրութեամբ կը զանազանուէին աղմկայոյզ ամբոխէն :

Կիննա դիտեց այս ամբոխը Հռոմայեցիի մը ցուրտ եւ արհամարհալից դէմքով : Անտիա՝ դարմացմամբ եւ սոսկումով : Շատ Հրեաներ կը բնակէին Աղեքսանդրիա , բայց կէս մը Յունացած էին հոն : Ահա առաջին անգամ կը տեսնէր Հրեաներն այնպէս որպէս իրեն նկարագրուած էին կուսակալէն եւ որպէս էին անոնք իրենց բնավայրին մէջ : Իր մատղաշ դէմքը , որու վրայ մահն իր կնիքը դրոշմած էր , ստուերի նմանող իր կերպարանքը , ընդհանուր ուշադրութիւն գրաւեց : Հրեայ աչքեր անոր վրայ յառեցան լըրջութեամբ , որչափ իրենց կը ներէին պատգարակը շրջապատող զինուորները : Այնչափ կ'արհամարհէին օտարները որ գութի նշան չէր երեւեր իրենց աչքերուն մէջ , մանաւանդ ուրախութիւն կը փայլէր , վասն զի հիւանդը պիտի չճողոպրէր մահուանէ : Այն ժամանակ հասկցաւ Տիմոնի դուստրը առաջին անգամ եւ ճշտիւ թէ ինչո՞ւ այն մարդիկը կ'ուզէին խաչ հանել մարդարէն , որ սէր քարոզած էր :

Յանկարծ այն Նազովրեցին Անտիայի երեւցաւ այնքան ընտանի որ գրեթէ սիրելի դարձաւ : Պիտի մեռնէր ան, նմանապէս ինք, Ոչինչ կարող էր այժմ աղատել զայն, վասն զի դատաւիճիւն արձակուած էր, Ուստի Անտիայի այնպէս երեւցաւ թէ ինք եւ ան միացած էին դժբախտութեան եւ մահուան եղբայրութեամբ, Բայց ան իսպին կը մօտենար մահուան վաղորդայնի հաւատքով, Իսկ ինք չունէր դեռ այդ հաւատքը եւ եկած էր որ ընդունի՝ զնա դիտելով :

Եւ անա հետեւէն լսուեցաւ ժխոր մը, սուլում, մոնչիւն, Ապա լուսթիւն տիրեց : Յետոյ լսուեցաւ զէնքերու շաշիւն եւ լեզէոնականներու ոտքի ծանր դոփիւն : Ամբոխը շարժեցաւ, բացուեցաւ եւ դատապարտեալը տանող զօրաց խումբն սկսաւ հրել անցնիլ պատգարակին քովէն : Առջեւէն, քովերէն եւ ետեւէն զինուորներ անցան ծանր եւ համաչափ քայլերով : Ապա երեւցան խաչի երեք թեւեր, որոնք կարծես թէ իրենք իրենցմէ կը շարժէին : Զանոնք կրողները բնական տակ կ'ըթած էին, Դիւրին էր գուշակել թէ Նազովրեցին այս երեքին մէջ չէր, վասն զի երկուքը աւագակի լիրբ երեսներ ունէին : Երրորդն էր երիտաւար դուռնի անցուցած պարզ գիւղացի մը : Յայտնի էր թէ զինուորները զայն ստիպած էին ուրիշ մը գործն ընել :

Նազովրեցին կը քալէր խաչերուն ետեւէն : Երկու զինուոր կը քալէին անոր քովէն : Ծիրանի վերարկու մը կը կրէր իր հագուստին վրայէն եւ պսակ մը փուշերէ, որոնց ծայրերուն ներքեւէն արեան կաթիլներ կ'իլլէին : Ասոնցմէ ոմանք կամաց կամաց անոր երեսին վրայ կը վազէին եւ ոմանք պսակին տակ պնդացած էին վայրի վարդի հատիկներու կամ հոմիլիի զննականերու ձեւով : Տժգունած էր եւ կը քալէր յամբ, անհաստատ եւ անզօր քայլերով : Կը քալէր ամբոխին անաբանքներուն մէջէն որպէս թէ ուրիշ աշխարհի մը խոկման մէջ ընկղմած ըլլար : Կարծես թէ բոլորովին յափշտակուած էր այս երկրէն, թէ հոգը չէին առնելու թեան ազդակները, թէ մարդկային ներման չափէն անդին ներող էր եւ մարդկային գութի չափէն անդին զթած, քանզի այժմ յաւիտեանականութենէն ընդգրկուած եւ մարդկային զննատման հասողութենէն վեր բարձրացած՝ հեղ էր դեռազանցօրէն եւ բոլոր մարդոց համար իր անչափելի տրամաութեամբ միայն տրտում :

«Դ՛ուք ես ճշմարտութիւնը,» մրմնջեց Անտիայ զողջուն շրթունքով : (Շարունակելի)

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐՆ ՈՒ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆԸ
(Շար. Նախորդ թիւէն և վերջ)

Եղանակի խնդիրը սակայն աւելի կարեւոր է կը կարծենք : Վասն զի եթէ ընտրուած շարականները օգտուած չըլլան այնպիսի եղանակներով որոնք թէ՛ անորժառուր ըլլան եւ թէ՛ բաղաժեմամբ երգուելու յարմար, անկարելի է որ շարականներու երգեցողութիւնը ընդհանրապէս մեր եկեղեցիներուն մէջ : Հայերէն երգարանին «Փառք ի բարձունս»ը եւ թուրքերէնին «Թագաւոր երկնաւոր»ը պէտք է բաւականէն աւելի փորձառու ըրած ըլլան մեզ անյարմար եղանակներու կիրառութիւն ձախող հետեւանքներուն : Կցուրդն ալ, կը կարծենք, եղանակի այն մասնաւոր տեսակը չէ որ կը յարմարի մեր ժողովուրդի ճաշակին եւ ներկայ վարժութեան : Փորձը ցուցուց թէ Հայերէն երգարանին վերջը դրուած կցուրդները — որոնց կարգին մէջ է նաեւ «Փառք ի բարձունս»ը — անգործածելի մնացին քիչ բացառութեամբ : Գուցէ կարծուի թէ «Փառք ի բարձունս»ի եւ «Թագաւոր երկնաւոր»ի նման երգերու անգործածելի մնալը արդիւնքն էր անոնց գրար ըլլալուն : սակայն ճշմարտութիւնը այդ չէ մեր կարծիքով, այլ, ինչպէս վերեւ ալ յիշեցինք, անոնց անպատշաճ եղանակներն են պատասխանատու այդ ձախող հետեւանքին : Ուստի անկէ յայտնի է որ նման բաղդի մը վիճակած են ուրիշ շատ մը աշխարհաբար ու դիւրահասկնալի երգեր ալ՝ իրենց չսիրուած կամ դժուարին եղանակներուն պատճառով : մինչդեռ, ընդհակառակն, «Իմ տունս է յերկին»ի նման դժուարահասկնալի ու «քան զդարբարն ցրաբար» երգ մը խիստ ընդարձակ ծաւալ գտած է իր հեշտաւոր եւ կեանքոտ եղանակին շնորհիւ :

Ինչպէս պէտք է ուրեմն լուծել եղանակի խնդիրը : Ահաւասիկ մեր խոնարհ կարծիքը այս մասին :

Պէտք է նախ զգուշանալ զուտ Եւրոպական եղանակներ յարմարցնել շարականներուն : Անոնք իրենց մասնաւոր չափովն ու շեշտով չափով համապատասխանեն շարականներուն ընկալանաբար :

Պէտք է նաեւ զգուշանալ շարականներու հին շարժական եղանակներէն : Անոնք չեն կրնար գոհացնել մեր ժողովուրդին քիչ շատ զարգացած ճաշակը, եւ չեն յարմարիր — իրենց բաղաժեմիւ խաղերովն ու գեղեցիկանքներով — միաբանական երգեցողութեան :

Պէտք է ուրեմն ոսկեղէն միջինը գտնել, այն է՝ կամ բարեփոխել — փորձ երգահաններու օգնու-

թեամբ — շարականներու հին եղանակները, քիչ մը Եւրոպական ճաշակ դնելով անոնց մէջ եւ յարմար-
ցընելով քառաձայն ներդաշնակութեան, եւ կամ,
բոլորովին նոր եղանակներ պատրաստել տալ այն-
պիսի Հայ երգահաններու, որոնք հաւասար խնա-
մով ուսումնասիրած են արեւմտեան ու արեւելեան
երաժշտութիւնն ու ճաշակները։ Տարակոյտ չու-
նինք թէ այսպիսի ձեռնարկ մը յաջողցնելու ձեռնե-
րէցութեամբ օժտուած երգահաններ չեն պակսիր
մեզի, եթէ միայն գիտնանք գնահատել ու քաջա-
լերել դանոնք։ Մենք անձամբ կը ճանչնանք — մեր
բարեկամներու շրջանակին մէջ — երկու Հայ երգա-
հաններ, որոնց շինած քանի մը եղանակները մեծ
ընդունելութիւն գտած են իրենց պատկանած շրջա-
նակներու թէ՛ Լուս. եւ թէ՛ Բողոք. հասարակու-
թիւններէն, եւ նոյն իսկ գնահատուած Եւրոպա-
ցիներէ։

Յիշուած կերպերէն մէկը կամ միւսը կամ եր-
կուքն ալ փորձելով պիտի վայելենք յետագայ օ-
րուտները։

1. Պիտի ունենանք եղանակներ, որոնք աւելի
լաւ կը պատշաճին շարականներու իմաստին եւ
արեւելեան ճաշակին եւ որոնց շնորհիւ պիտի ընդ-
հանրանայ շարականներու երգեցողութիւնը մեր մէջ։

2. Չափով մը սատարած պիտի ըլլանք Հայ ե-
կեղեցական երաժշտութեան, որ այս կերպով բարե-
փոխուած եւ քառաձայն ներդաշնակութեան վե-
րածուած պիտի ըլլայ, եւ մեր եկեղեցիներու մէջ
փորձուելէ վերջ՝ թերեւս մուտ պիտի գտնէ Լուս.
եկեղեցիէն ալ ներս։

3. Քաջալերած պիտի ըլլանք մեր փոքրաթիւ
երգահանները, որով իրաւունք պիտի ունենանք
աւելի բան ակնկալելու անոնցմէ ապագային մէջ։

Այն արմատական ընթացքը որուն հետեւած ենք
ցարդ եկեղեցական երաժշտութեան խնդրին մէջ ալ՝
առարկելի է մեր կարծիքով։ Հոս ալ այնպէս վար-
ուած ենք որպէս թէ երաժշտութեան անունն ան-
գամ լսուած չըլլար մեր մէջ։ Մեր առարկութիւնը
Եւրոպական եղանակներու դէմ չէ երբեք, ընդ-
հակառակն անոնց սիրահար մըն ենք անձամբ, ու
հոգեւոր երգարաններու միջոցով անոնց մուտ
գտնելը մեր մէջ՝ շատ գնահատելի արդիւնք մըն է
ինքնին։ Առարկելի կէտը սա է որ Եւրոպական
եղանակները որդեգրելու մեր բուն թափին մէջ
մոռցանք թէ մենք ալ ունէինք քանի մը եղանակ-
ներ, որոնք իրաւունք ունէին՝ գէթ բարեփոխուած
ձեւի մը մէջ՝ իրենց գոյութիւնը պահելու մեր եր-
գարանին ու մեր եկեղեցիներուն մէջ։ Ծայրայեղօ-
րէն արմատական այս ընթացքը վնասակար եղաւ

անշուշտ Հայ եկեղեցական երաժշտութեան զար-
գացման դատին, որուն համար մենք ալ մեր նա-
խաձաւորութեան ու շահագրգռութեան բաժինը
պէտք էինք ունենալ։ Գեղարուեստասէր Ամերիկուհի
մը, որ առիթը ունեցած էր քանի մը շարական-
ներու երգեցողութեան ունիւղերու, կ'ըսէր թէ
այդ եղանակներուն մէջ գտած է ինքնատիպ ու
գնահատելի կորիզ մը որ կրնար, խնամոտ մշա-
կութեամբ, ծնունդ տալ երաժշտական ինքնուրոյն
ոճի մը, եւ կ'ուզէր յորդորել մեր ժողովուրդը որ
գեղարուեստի ամէն ճիւղերուն մէջ զադրի կոյր
հետեւողը ըլլալէ Եւրոպական ճաշակին — որ եր-
բեմն ստորին է արեւելեանէն եւ կը խանգարէ
զայն — ու գիտնայ գնահատել իր ընտանոցիկ ճա-
շակները՝ գիտականօրէն մշակելով դանոնք։

Այս դիտողութիւնն ու թելադրութիւնը կ'արժէ,
կը կարծենք, լուրջ նկատողութեան առնել երբ
շարականներուն եղանակներ յարմարցնելու վրայ է
խնդիրը։

Եթէ չենք սխալիր, արդէն շարականներէն մէկ
քանիներուն համար քառաձայն եղանակներ պատ-
րաստելու նախափորձեր եղած են, եւ նոյն իսկ
քառաձայն երգեցողութեամբ պատարագ մատուց-
ուած է երբեմն զարգացած կեդրոններու մէջ։ Կա-
րելի չէ՞ արդեօք օգտուիլ այդ տեսակ աշխատու-
թիւններէ ալ։

Թէ շարականներէն որոնք կրնան պատշաճօրէն
ընդունուիլ երգարանին մէջ՝ խնդիր մըն է որ լուրջ
ուսումնասիրութեան կը կարօտի հարկաւ։ Մենք
մեր հապճեպ ուսումնասիրութեան միջոցին պատ-
րաստեցինք թելադրական ցանկ մը՝ երգարանի մուտ-
նախուժքին ղրկելու մտադրութեամբ։ Հոս սաշափը
միայն կրնանք ըսել թէ շատ փոքր է թիւը այն-
պիսի շարականներու, որոնք կրնան իրենց ամբող-
ջութեամբ ընդունուիլ։ Մնացածներուն մէջէն
ընտրողութեամբ պէտք է հաւաքուին այն կարճ
կտորները, որոնք կրնան օգտակարապէս գործած-
ուիլ Բողոք. պաշտամունքի մէջ։

Մեր հաւաքած կտորները կրնան դասակար-
գուիլ յետագայ խորագրերուն տակ. — Փառաբա-
նութիւն, Ապաշխարութիւն, Ազօթք փորձութեան
մէջ, Եկեղեցի, Ծնունդ Գրիստոսի, Յարութիւն
Գրիստոսի Այս վեց բաժանումներուն տակ մեր
հաւաքած բոլոր կտորներուն թիւը 40ը կ'անց-
նի։ Ասոնց գրեթէ ամէնքն ալ կարճ կտորներ են,
եւ յարմար թէ՛ կիրակնօրեայ եւ թէ՛ շաբաթա-
միջի պաշտամունքներուն մէջ երգուելու։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

Ծ Ր Ա Գ Ի Բ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆԻ ՆՈՐՈԳ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բիւթ. Նահանգ. հոգ. Միութեան Գործադիր Ժողովը եւ Պայպըլ Հաւուսի Հրատարակչական Յանձնաժողովը, ի պաշտօնէ, Յակօր էֆ. Մատթէոսեանի կը յանձնեն Հայերէն Հոգեւոր Երգարանի նոր տպագրութիւն մը ընելու գործը: Կեդրոնական Միութեան Պոստոսի Գործադիր Ժողովը նկատի առնելով գործին անհրաժեշտ կարեւորութիւնը, եւ տպագրիչ Յակօր էֆ. Մատթէոսեանի հետ բանակցելով, հետեւեալ կէտերուն վրայ համաձայնութիւն գոյացուց, զոր ներկայիւս կը մատուցանէ Տաճկաստանի Հայ Աւետարանական Միութեանց Գործադիր Ժողովներուն եւ եկեղեցիներուն:

1. Մեր այժմու գործածած երգարանին մէջէն ընտրուին մեր եկեղեցիներուն կողմէ առհասարակ սիրուած երգերը: Ասոր համար տպագրեալ մասնաւոր ցուցակներ պիտի ղրկուին Միութեանց Գործ. Ժողովներուն, որպէս զի անոնք խնամով ցրուեն զանոնք իրենց իրաւասութեան ներքեւ գտնուող եկեղեցիներուն եւ ժողովուրդներուն, եւ մեր եկեղեցիներուն ու ժողովուրդներուն կողմէ՝ իրենց մէջ շատ սիրուած ու երգուած երգերուն թիւերը ցուցակագրուին եւ Գործ. Ժողովներուն վերադարձուին, եւ կամ փութով Մարզուան Ա. Կ. Սիվասեանի, կամ Կ. պոլիս, Պայպըլ Հաւուս, տպագրիչին ուղարկուին: Այդ ցուցակներուն մէջ կէսէն աւելիին հաւանութեան արժանացող երգերը առնուին նոր երգարանին մէջ:

2. Այժմու երգերուն եղանակները, եթէ յարմար են, պահուին: Բայց եթէ կան աւելի յարմար եւ գեղեցիկ եղանակներ, անոնք ալ ղրկուին հիններուն քով կամ տեղը:

3. Մեր այժմու երգերուն վրայ փոփոխութիւն չըլլայ, անոնք պահուին ինտոր որ են: Միայն թէ կէտադրութեան եւ քերականական խոշոր սխալներու ուղղութեան համար թեթեւ սրբագրութիւն մը ըլլայ:

4. Մեր այժմու երգարանէն ընտրուած երգերէն զատ բոլորովին նոր երգեր ալ ժողովուին: ասոր համար զիմում ըլլայ Հայաստան եկեղեցիներու եւ գոլէճներու:

5. Անգլ., Ամերիկ. եւ Գերմ. Աւետ. եկեղեցիներու կողմէ սիրուած երգերէն ընտրանք թարգմանութիւնները նախամեծար համարուելու են:

6. Թարգմանուած երգերուն կ'ընկերանան անոնց ընագիրները եւ եղանակները: Փափաքելի է է որ եղանակները ընդհանրապէս արեւելեան ճաշակի համեմատ ըլլան:

7. Նոր երգերու յօրինման ատեն ուշադրութեան առնուին չեշտերը, բայց հոգ տարուի որ իմաստը չզոհուի չեշտին, ո՛չ ալ յանգին:

8. Թէ՛ առաջին յօդուածին մէջ յիշուած ցու-

ցակները եւ թէ՛ նսրոգ պատրաստուած երգերը մինչեւ 1904 Յունիս ուղարկուին Յակօր էֆ. Մատթէոսեանի, ի Պայպըլ Հաւուս:

9. Նոր երգերուն վարդապետական մասը պիտի ենթարկուի զանոնք պատրաստող շրջանակներուն Աւետ. Միութեանց Գործ. Ժողովներու վաւերացման, իսկ գրական մասին սրբագրութիւնը պիտի որոշուի նոյն շրջանակներուն Հայ ուսուցչական Ժողովներէն:

10. Կեդրոնական Յանձնաժողովը, բոլոր շրջանակներէն ղրկուած երգերը եւ եղանակները վերջնապէս դասակարգելու միջոցին, ինչ փոփոխութիւն որ ընել անհրաժեշտ համարէ՝ պիտի կրնայ ընել խորհրդակցութեամբ այն շրջանակին հետ, որմէ ղրկուած է փոփոխելի դատուած երգը կամ եղանակը:

11. Հին եւ նոր երգերու հեղինակներուն եւ թարգմանիչներուն անունները յաւելուածի մէջ ղրկուին:

12. Նոր պատրաստուելիք երգերուն մէջ նկատողութեան առնուին հետեւեալ նիւթերը եւ անոնց յարմարող երգեր յօրինուին.—Ա. Քրիստոս եւ Փրկագործութիւն: Բ. Սբ. Հոգի: Գ. Աւետարանչական: Դ. Ապաշխարութիւն: Ե. Քրիստոնէական փորձառութիւն: Զ. Հաղորդութիւն: Է. Մկրտութիւն: Ը. Փառաբանութիւն: Թ. Ձեռնադրութիւն: Ժ. Եկեղեցւոյ նուիրում: ԺԱ. Եկեղեցւոյ կազմութիւն: ԺԲ. Անդամ ընդունիլ: ԺԳ. Պսակադրութիւն: ԺԴ. Յուղարկաւորութիւն: ԺԵ. Հիւանդներու սփոփման ծառայող երգեր: ԺԶ. Մանկական երգեր:

13. Եկեղեց. երգեցողութիւնը զարգացնելու եւ պաշտօններու աւելի վսեմութիւն տալու համար հոգերգներու (anthem), կցուրդներու (chant) եւ փոփոխակի ընթերցման մաս մը աւելցուի:

14. Լուս. Եկեղեցւոյ երգերուն յարմարագոյններէն մէկ քանիներ ալ աւելցուին կցուրդով երգելի:

15. Յակօր էֆ. Մատթէոսեան երգարանը իր ծախքով եւ իր հաշուոյն պիտի տոյէ, անոնց որու իրէց հրատարակչութեան յաւելուածական շահու պիտի ծախէ:

Ի զիմաց Գործ. Ժողովոյ

Կ. հոգ. Միութեան Պոստոսի գաշտին
Մարզուան, Դեկտ. 1, 1903

Ա. Կ. ՍԻՎԱՍԵԱՆ

ԱԶԳ

Վաղը, ժամը 9½-ին (Ը. Թ.), Պայպըլ Հաւուսի մատրան մէջ տեղի պիտի ունենայ Կ. պոլսոյ Ե. Ք. Ընկերակցութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը՝ նախագահութեամբ Փրոֆ. Յ. Հ. Ճէճիգեանի: Հրաւիրուած է խօսիլ Անգլ. Լեզուով Կ. պոլսոյ Եւրոպայի Չորհի հովիւ Սկովտացի Վեր. Բոպըրթ Ֆրու: Ուղերձը Հայերէնի պիտի թարգմանէ Տր. Հ. Ս. Պարնըմ: Եղբայրներ եւ քոյրեր սիրով կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

U 2 7

Մեզի ցոյց տրուած կարգ ժը նոր բարեկամնե-
րու Ա-Երաբէր կը զրկենք այս շաբթու, յուսարով
թէ պիտի հաւնին եւ յառաջիկայ տարւոյ համար
բաժանորդ գրուին եւ միանգամայն ուրիշներ յոր-
դորն որ իրենց օրինակին հետեւին:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաքի Շարաթ տեղի ունեցած իջըգահ Շէրֆի հանդէսը սովորական չղբողութեամբ, վեհ. Սուլթանը ժամը 6-15ին (Ը. Թ.) երկաթգի պալատէն մեկնեցաւ քառաձի փառաւոր կառքով եւ Օրթաքէօյի նաւամատոյցէն մտաւ Սէօյե-պէ-կայս. շոգենաւը բազմաթիւ բարձրաստիճան հետեւորդներով, Շոգենաւն անցաւ նաւահանգստի, արքունի նաւարանի եւ ծովային ոստիկանութեան բազմաթիւ շոգենաւակներու եւ մակոյկներու մէջէն, որոնք երկու կարգի վրայ շարուած էին, Բովանդակ ճամբուն վրայ արքունի եւ օտար պահականաւեր դրօշագարդուած էին եւ ծովային զինուորներ առաջատակայներու վրայ բարեկի կեցած։ Ն. Կ. վեհափառութիւնը Ռոփգավուի պալատան քարափէն դարձեալ բազմեցաւ քառաձի փառաւոր կառք մը, եւ գնաց մինչեւ պալատան երրորդ դուռը, ուրկէ ոսքով գնաց Պաղտատ քէօյկը։ Նուիրական հանդէսին աւարտումէն ետքը ժամը 11ին յոյն ճամբով եւ յոյն հանդիսութեամբ վերադարձաւ կայս. պալատ — վեհ. Սուլթանը Բ. զօրաբանակի զինուորներուն 12,000 եւ Գ. զօրարանակի զինուորներուն ալ 3,026 ֆանէլա շնորհեց, — Էսկիզապթիէի գետնին վրայ փառուցանելի նամակատան հիմերը փորելու միջոցին հին դրամներ եւ անօթներ գտնուեցան, Ուստի կայս. Թանգարանի անօրէնութիւնը հսկողներ կեցուց հոն որ ոեւէ հնութիւնչկորսուի կամ գործաւորներու կողմէ չխրացուի։—Երկրագործական Դրամատունը ուրոյնք, երբ ըստ կանոնի տասը տարւոյ պայմանաժամով դրամ փոխ առնող երկրագործներ չկընան իրեն պարտքը հատուցանել, հատուցման պայմանաժամը տասնէն տասնըհինգ տարուան բարբաքնել, պայմանով որ պարտականին կողմէ իբրեւ դրաւ ցուցուած անշարժ կալուածներուն նման ի հարկին վաճառուին, ահա անոր շարժական ինչքերը։—Պետական խորհուրդը երկրագործութեան զարգացման համարնոր ծրագիր մը պատրաստելով Մեծ-Եպարքոսին մատոյց։ Այդ ծրագրով կ'առաջարկուի մասնագէտ ձեռնհաս երկրագործներ զրկել նահանգները արջառներու եւ դուարներու տեսանի աղէտաւորներու եւ պտղատու ծառերու մշակութիւնն ընդհանրացնելու համար։ — Մայրաքաղաքիս Ռուսական ընդհանուր հիւպատոսին նախաձեռնութեամբ եւ իրաւէրով, օտար հիւպատոսներն անցեալ շաբթու գումարում մը ունեցան

սպիտակուհիներու վաճառման գէմ ազդու միջոցներու վրայ խորհրդակցելու համար :

Նահանգներ. Երուսաղէմի մէջ պաշտօնաթերթի մը պիտի հրատարակուի, ինչպէս կը հրատարակուի նահանգներուն մէջ, — Պատրայի, Ֆատի, Հանէքի եւ Սէրասէրի մաքսատուներու գողութիւններուն քննիչ յանձնաժողովը տեղեկագրեց թէ 12 միլիոն գրիւ արմտիքի մաքսատուք գողցուած է, եւ որոշած է յանցաւորները պատժել պաշտօնականութեամբ եւ արսաքսուեալ եւ գողցուած գումարը գանձել անոնցմէ կամ անոնց երաշխաւորներէն : — Հիւսգի երկաթուղիին շինութեան համար հանգանակուած գումարը 78,810,269 դահի հասաւ : — 18 տարեկան Թուրք սալապան մը Իզմիրի մէջ հիւանդացաւ կասկածելի խտանիչերով եւ մեռաւ հակառակ բժշկական դարմաններու : Սակայն մահէն մինչեւ հինգ օր ետքը նոր դէպք չպատահեցաւ : Ուստի Իզմիրէ եկողներու դէմ սահմանուած բժշկական քննութիւնը ջնջուեցաւ : — Նմանապէս ջնջուեցան Իսկէնտէրուլի եւ Պէյքուլթի միջեւ գտնուող նաւահանգիստներուն քառանթիւնները, միայն բժշկական քննութիւն եւ հականեխում կը գործադրուի : — Զեռնհաս իշխանութեան պատուիրուեցաւ անասնաբուժական վարժարանի չրջանաւարտներ ղրկել նահանգները եւ բնաւ տեղ մը չթողուլ առանց անասնաբոյժի : — Հրամայուեցաւ փութացնել Լիբանանի կրթական գործերուն եւ ոստիկան զինուորներու կադմակերպութեան գործը : — Մանազկերտի եւ չրջակայից բնակիչները պետական տուրքէ եւ տասնորդի տուրքէ զերծ կացուցուեցան : — Զեռնհաս վարչութիւնը ընդունեցաւ այն սակացոյցը, որով երկու ոսկի կը զեղչուի Իզմիր-Գասապայի գծին վրայ Ուշագի եւ Սլաչէհիի ճամբով Սէմալ գաւառակէն ու չրջակայքէն Իզմիր եւ կամ իմշակեալ կայարանները փոխադրելի արմտիքի 15 տակառաչափնոց իւրաքանչիւր վաւոնի վարձը : — Նահանգին այլեւայլ մասերէն կեդրոնը կամ մէկ գաւառակէն միւսը զրկուող մասնազէտ պաշտօնեաներու ճամբու ծախք պիտի տրուի իրենց ամսականին մէկ վեցերորդին չափ : — Էտիրնէի կուսակալութեան մէջ Ենիքէօյի Պուլկար բնակիչները քարուկիր ամուր բերդեր եւ տնակներ շինեցին Կայս. զօրաց համար :

Այլապէս. Կայս. հրամանով Պոմպայի Օս-
մանեան հիւպատոս կարգուեցաւ տեղային լեզ-
ուին հմուտ քարտուղար մը, որու տարեկան թո-
շակը (10,800 դահ.) պիտի հոգացուի Արտաքին
գործերու նախարարութիւնէն: — Կայս. հրա-
մանով մաքսատուրք պիտի չաւնուի թթենիի
տուրկերէն, արդէն աւելուածներն ալ տուուղ-
ներուն պիտի վերադարձուին: —Պետական խոր-
հրդոյ որոշմամբ, գիւղի մը իմամներ եւ կլերա-
կաններ պայտուհեցեալ ուրիշ գիւղէ մարդ մը պիտի
չամուսնացնեն առանց նախապէս ստուգելու թէ
անոր տեղափոխութեան օրինական գործողութիւն

նը կատարուած է եւ ամուսնութեան դէմ բանա-
ւոր արգելք մը չկայ : Այս որոշման հակառակ
գործողներ կէս կէս Օսմ. ոսկի տուգանք պիտի
վճարեն : Երկրորդման պարագայի մէջ օրինական
պատժի պիտի ենթարկուին եւ տանըհինգ օրուան
մէջ ալ դէպքը պիտի տեղեկագրուի Մարդահամա-
րի տեղային պաշտօնէութեան : — Փենսիլվանիոյ
Համալսարանին դասախօսներէն Փրոֆ. Հիլթիթթ
արտօնուեցաւ երկու տարի եւս շարունակել իր
պեղումները Նիֆֆէի մէջ (Պաղատա) : Գույուճուդ-
Թէֆէի (Մուսուլ) պեղումներուն նկատմամբ Կայս.
Թանգարան յղուած վերջին տեղեկագրէն կ'իմաց-
ուի թէ թրծուն աղիւսներով շինուած Ասորական
ջրուղիներ գտնուած են , որոնց միջոցով կ'ուռու-
ուէին , կը կարծուի , Մուսուլի պարտէզները :
Գտնուած են նաեւ զանազան անօթներ , սափոր-
ներ եւ թրծուն հողէ եւ պղնձէ ամաններ , որոնց
վրայ արձանադրութիւններ կան : — Փրոֆ. Էր-
նէսթ Սէլին Դեկ. Յին Վիէնայի մէջ բանախօսե-
լով պատմեց թէ Պաղեստինի մէջ գտած է չորս
տախտակներ , որոնց երկուքը Բանանացի իշխան-
ներու նամակներ են Թաննէք արքային ուղղուած,
երկուքն ալ ցանկեր են հաւանօրէն նոյն արքային
զօրաց ու հպատակներու անուններուն : Նախ քան
Քրիստոս ԺԵ եւ ԺԶ դարերու գործ կը համարուին
ասոնք :

Բողոք. Ժող. Պրուսայի եւ Տրապիզոնի երեսմի
միսինար Մր. Քրոֆթրտ, որ վեց տարի առաջ իր
բնավայրը վերադարձաւ, մայրաքաղաքս ժամանեց
իր կնոջ հետ , եւ իբրեւ միսինար Տրապիզոն
պիտի երթայ Մարսուանի ճամբով : — Վեր. Յ. Գ.
Պիւլպիւլեան սկսած է իր սենեակին մէջ պտուղի
Կ'իմանանք թէ բօխկներն յանձնարարած են քա-
նի մը շարաթէն ծովեզերեայ տեղ մը փոխադրուիլ :
— Մարաշի Բողոք. վարժարաններուն մէջ այս տա-
րի 1,287 աշակերտ կայ : Աստուածաբանական ու-
նի 8, աղջկանց գոլէճը 80, Ակադեմիան 126, աղ-
ջկանց միջնակարգ վարժարանը 121, հասարակ
դպրոցները եւ մանկապարտէզները 952 :

Հայ. Լուս. Ժող. Կիրակի Պատրիարք Հայրը
Գալֆայեան որբանոցին ՅՂրդ տարեդարձին առի-
թով պատարագեց խաւքէօյի եկեղեցիին մէջ, եւ
յետոյ որբանոցն այցելելով օրհնեց : Սոյն հաստա-
տութեան մէջ կը խնամուին ու կը կրթուին 50ի
չափ աղջիկներ : Հաստատութիւնը, արդի տեսչուհի
Քրիսթինէ մայրապետին ջանքերուն շնորհիւ, կը
յառաջդիմէ : Կ'ըսուի թէ Պատրիարք Հայրը Վեհ.
Սուլթանէն պիտի խնդրէ աւելցնել նոյն հաստա-
տութեան շնորհուած պարէնին քանակը : — Էլիկիւ-

զէլեան Գաբրիէլ էֆ. իր անձը 1,000 Անգլ. ոսկիի
ապահովագրելով կտակած է որ յետ իր մահուան
այդ գումարը Հայ որբանոցի մը յատկանայ օր-
ուան Պատրիարքին միւթէվէլլիութեամբ : — Առա-
ջին կարգի Շէֆագաթ պատուանշան շնորհուեցաւ
Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Գաբրիէլ էֆ.
Նորատունկեանի տիկնոջ եւ երկրորդ կարգի Շէ-
ֆագաթ անոր դստեր :

Հայ. Կալ. Ժող. Հ. Ա. Մ. Գարագաշեանի յու-
ղարկաւորութեան միջոցին Վիէնական Միթիար-
եաններէն Տ. Մէնէվիշեան Վրդ. իրեւ հրաշք նկա-
տեց զղլումը , զոր հանգուցեալը ցոյց տուած է ,
կ'ըսուի, վերջին ժամուն : Ռ. Պէրպէրեան էֆ.
ալ աղբու ներքողեան մը խօսեցաւ հանգուցեալին
վրայ :

Յոյ. Ժող. Կը յիշուի թէ անցեալները Պատրիար-
քը Ռուսիա , Երուսաղէմ , Յունաստան , Բուժա-
նիա , Սերպիա եւ Մոնթենեկրօ շրջաբերական մը
զրկեց Օրթոտօքս եկեղեցիներուն եւ , եթէ հնար
է , Քրիստոնեայ եկեղեցիներուն միացման եւ
նոր տոմարին (Գրիգորեան) որդեգրման հա-
մար : Այս շարժու հրատարակուեցան այդ շրջա-
բերականին տրուած պատասխանները : Ամէնքը
պատշաճ կը համարին որ Օրթոտօքս եկեղեցիները
միանան : Բայց Ռուսիոյ Սինոդը կը կարծէ թէ
առ այժմ այս անկարելի է : Իսկ Երուսաղէմ կը
յանձնարարէ այս խնդրին համար յանձնաժողով
մը կազմել : Պատասխաններէն ոչ մին կ'ընդունի
Կաթոլիկ եւ Բողոք. եկեղեցիներու հետ միութիւ-
նը : Բուժանիոյ Սինոդը կը յանձնարարէ որ անոնք
ալ Օրթոտօքսութիւն ընդունին : Սակայն կը
կարծուի թէ աւելի դիւրին է միանալ Անկիլքան
եկեղեցիին հետ : Շատեր կը հաւանին որ Նոր Տո-
մարը որդեգրուի , բայց Ռուսիա եւ Բուժանիա
կը պնդեն թէ առ այժմ հարկ չէ այս : — Եղիպ-
տաբնակ Յոյն Նիքոլա Ճըղատէ փաշա 400 ոս-
կի զրկեց Յոյներու Պատրիարքին ի նպաստ
կարօտեալներու : — Վեհ. Սուլթանը , իմանալով
որ Ետիզուլէի Յունական հիւանդանոցը մեծա-
պէս ընդարձակուած է , հրամայեց աւելցնել նոյն
հաստատութեան շնորհուած օրական պարէնին
քանակութիւնը :

ԴՐԱՄԱԳԱՆ

(Նշ. 27/10 Դեկ.)

Օսմ. Թիացեալ	Օսմ. ոսկի	96-27
Բուժէլի Երկաթուղի	Քրանք	131
ԴՐԱՄԱՔ, Օսմ. ոսկին 100%		
Մէճիտիյէ	107 33	87 6
Նոր մէթալիք	102 20	51 05
Մանր արծաթ	103 25	109 35
	Սիւդ. ոսկի	

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ծայրագոյն Արեւելք. Ճափոնի խորհրդարանը չափաթ գումարեցաւ : Միւս կողմի վիճանայի թղթակիրը անոր բացման նախորդ օրը սապէս գրեց . « Ճափոնական խորհրդարանին բացման առթիւ , որ վաղը տեղի կ'ունենայ , բաւական անձկութիւն կը զգացուի տեղւոյս դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ թէ արդեօք ի՞նչ պիտի ըլլայ Ծայրագոյն Արեւելքի խնդրին յաջորդ կերպարանը » : Նոյն թղթակիրը կը գրէ . « Հոս մարդիկ միջոց չունին դատելու թէ Ռուսեւճափոնական վեճերը նոյնչափ ծանր են որչափ կը ներկայացուին աւստրիական լիգայի թէ Ռուսիա պիտի չփութացնէ ընդհարումը եւ թէ , եթէ պատերազմ ծագի , Ճափոն պիտի հրատարակէ զայն . կամ , եթէ պաշտօնապէս չհրատարակուի , Ճափոն պիտի գրաւէ զՔորէա , ինչպէս Ռուսիա գրաւեց զՄանչուրիա , եւ թէ թշնամական գործողութիւնը պիտի ծագի երկու կողմերու ընթացքներէն » : Վիճանայի մէջ կարծիք կը յայտնուի թէ , նոյն իսկ եթէ Չին Ճափոնի միանայ Ռուսիոյ դէմ , այդ պատճառով Ֆրանսայի հարկ պիտի չըլլայ պատերազմի բռնուիլ , քանզի ՌուսեւՖրանսական դաշնագրով ակնարկուած պատահականութիւնն է Եւրոպական պետութեան մը օգնութիւնն ընդդէմ Ռուսիոյ : Եւ երբ Ֆրանսա պատերազմին չմասնակցի , Անգղիա եւս չմասնակցի : Սակայն Գերմանիա եւ Միացեալ Նահանգները անստոյգ տարրեր կը համարուին , մանաւանդ Գերմանիա : Ճափոնի խորհրդարանին բացումէն առաջ քաղաքական հզօրագոյն կուսակցութիւններէն մէկուն պարագլուխները ժողով մը գումարելով որոշումներ քուէարկեցին , որոնցմով սաստիկ կը պախարակուի կառավարութիւնը Ռուսեւճափոնական բանակցութիւններուն երկարաձգեալ յապաղման համար եւ կը պահանջուի փութով Մանչուրիոյ պարագլուխը եւ օտար վաճառականութեան առջեւ Մանչուրիական զինուոր նաւահանգիստներու բացումը : Թոքիօ հասած հեռագիրներն առ հասարակ շատ յոռետես են խնդրին խաղաղութեամբ լուծման հաւանականութեան մասին , իսկ Պերլինէ , Փարիզէ եւ Նիւ Եորքէ հասածներն աւելի յուսալից են : Լոնտոնական խորհրդոյն հեռագիրն ալ կ'ըսէ թէ լուրերն աւելի քաջալերական են : Թիէնցիէ կը հեռագրուի թէ Չինու մէջ պատերազմի փափաքը շատ բուռն է , վասն զի Մուգտէնի վերստին գրաւումը , Մանչու չիլիմներու սրբապղծումը եւ Թաթար զօրավարի մը բանտարկումը Չինացիներուն զայրոյթը

զրգուած են : Սակայն սա դադափարը կայ թէ Չինաւանց Ճափոնի օգնութեան ոչինչ կարող է ընել իր զօրեղ դրացիին դէմ : Ամերիկա առաջարկեց որ Ռուսիա Լահէի առեանին յանձնէ Մանչուրիոյ պարագլուխ խնդիրը : Պերլինէ կը հեռագրուի թէ Անգղիա եւ Ֆրանսա խաղաղութեան համար ազդեցութիւն կը բանեցնեն Սը. Փեթըրսպուրկի եւ Թոքիօի մէջ :

Մէծ Բրիտանիա . խորհրդարանը պիտի գումարի Փետր. Չին եւ Թագաւորն անձամբ պիտի բանայ նստաշրջանը . — Լորտ Միլնըր ճամբայ ելաւ դէպ չարաւային Ալիքիէ : Հանդիսական հացկերոյթ մը , զոր ուղեւեցաւ իրեն ի պատիւ տալ Քէյթլիթաւունի մէջ , մերժեց՝ որպէս զի ոեւէ կուսակցութեան կողմնակից չհամարուի : — խորհրդարանի այն Անգղիացի անդամները , որոնք Փարիզի մէջ հիւրընկալուեցան , Ֆրանսական ուրիշ քաղաքներ ալ այցելեցին : Անցեալ հինգշաբթի Մարտիի 14-ին , ուրբաթ Նիս եւ երկուշաբթի Լիոն : Ամէն տեղ ջերմ ընդունելութիւն գտան : — Զօր. Լէոն-թիէֆ , որ Հապէշաստանէ Ֆրանսա վերադարձաւ , կ'ըսէ թէ Մէնէլիք կայսրը դիւանագրութիւն չունի Անգլիացիներուն օգնելու Սոմալիներու դէմ բացուած պատերազմին մէջ , եւ կը կարծէ թէ այդ պատերազմը բաւական ժամանակ պիտի տեւէ : — Քիլի կառավարութեան համար Անգլիոյ մէջ չինուած երկու մարտանաւեր Անգլ. կառավարութիւնը գնեց 1,875,000 Անգլ. օսկիի : Իրենց մեծութեան նայելով՝ դանուածներուն մէջ ամէնէն ահարկու կերպով սպառազինուած նաւերն են աւստրիական : Քիլի յանձնարարեց անոնց չինութիւնը երբ կը վախնար թէ պատերազմ պիտի ունենար Արճէնթինի դէմ : Բայց այդ վտանգն անցած է : — Բրիտանական յաճանաւ մը ընկղմեցաւ Քանաւայի արեւմտեան եզերքը մառախուղի ժամանակ ժայռերու զարնուելով : — Հնդկաստանի Բրիտանական կառավարութիւնը փութով յառաջ կը մղէ իր պատրաստութիւնները Թիպէթեան արշաւանքին համար : Այս ձեռնարկին նպատակն է՝ Թիպէթցիներուն ներում խնդրել տալ Բրիտանացիներու հանդէպ ցուցուած իրենց թշնամութեան համար , կամ հակառակ պարագային մէջ պատժել զանոնք :

Միւսեալ Նահանգներ . Նախագահ Բոզէվէլթ Դեկ. Չին պաշտօնապէս ընդունեցաւ Մէծ Բրիտանիոյ նորընտիր դեսպանը , Սըր Մորթիմըր Տիւրէնտ : Թէ՛ դեսպանը եւ թէ՛ Նախագահն իրենց ճանրով յիշեցին երկու ազգիւրն իրարու կապող բարեկամական կապերը : Դեսպանն ըսաւ թէ Էստուրտ Թագաւորէն պատուէր ընդունած է Նախագահին

հաւաստել թէ իր բաղձանքն է պահպանել եւ աւարապնդել այդ յարաբերութիւնները : Սըր Մորթիմըր յարեց նաեւ թէ ինք իրապէս երջանիկ պիտի ըլլայ, եթէ կարենայ սատարել երկու ազգերուն փոխադարձ բարեացակամութեան յաւելման : Նախագահն իր պատասխանը ստպէս վերջացուց. «Մեր երկու ազգերը եւ ժողովուրդները, միտք պահելով իրենց ազգականութեան եւ լեզուի կապերը, խաղաղութեան ուղիներու վրայ յառաջդիմելու նոյն տենչերով վառուած եւ մեր ճակատագիրները վարող Ամենակալ կամքին վրայ նոյն պատկառոտ վստահութիւնն ունենալով, ջանալու են համերաշխ համաձայնութեան մը յանգիլ իրենց հասարակաց շահերուն վերաբերող ամէն բանի նկատմամբ»—Փանամայէ կը հետադուր թէ ջրանցի պայմանագրութիւնը հոն ստորագրուած է Դեկ. 2ին : —Երկրագործական նախարարութիւնը Դեկ. 3ին հրատարակեց տարւոյս բամբակի հունձքին ենթադրական հաշիւը, եւ երբ ստուգուեցաւ թէ այդ հաշիւը Թասը միլիոն հակէն քիչ մը պակաս է, Նիւ Եորքի եւ Նիւ Օրլինսի բամբակի սակարաններուն յուզումը անօրինակ աստիճանի մը հասաւ : Նոյն օր գինիքը բարձրացան եւ գրեթէ 3 միլիոն հակ ծախուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, Հակը կը կշռէ իբր 197 քաշ : Նիւ Օրլինսի մէջ ակառավարական յիշեալ տեղեկագրին ընթերցումէն ետքը հինգ վայրկեանի մէջ ահագին հարստութիւններ շահուեցան ու կորսուեցան : Աւելի շատ հունձքի յոյս ունեցողներ յանձն առած էին մեծաքանակ բամբակ յանձնել այսօրէն գինով : Հունձքին սակաւութիւնը բարձրացուց ապրանքին գինը, եւ մարդիկ իրենց սակարկութեան հաւատարիմ մնալով պիտի կործանին տնտեսականապէս :

Այլեւայլ. Փալմէրէ Բորեֆֆէնց կ'իմանայ թէ Ֆրանսայի կառավարութիւնը զաղտնապէս իմացած է որ Նախագահ Լուպէ, Իտալիոյ Թագաւորին փոխադարձ այցելութիւն տալուն առիթով, պիտի չկրնայ Պապէն ընդունուիլ : — Մ. Քոչուլի իր կուսակցապետի պաշտօնէն հրաժարեցաւ, վասն զի հակառակ էր իր կուսակիցներէն ոմանց խափանարար դրութեան : Կուսակցութիւնը երկու հաւասար մասի բաժնուեցաւ ժողովի մը մէջ, Մէկ մասը կը պահանջէր խափանարար դրութիւնը չարունակել, միւսն ալ կ'ընդդիմանար : Սակայն նորագոյն հետադէր մը կը թուի թէ ծայրայեղներու զգացումները կակղացած են խորհրդարանին նոր որոշմամբ, որով կը ջնջուի օրը երկու նիստ գումարելու իր վերջին որոշումը : Զինուորագրման օրինագծին քննութիւնը առաջ կը տարուի առանց խափանարար դրութեան : Թղթատարով հասած նոր մանրամասնութիւններ. Հունգարիոյ խորհրդարանական տագնապը, որ 1902 Հոկտ. 8էն ի վեր կը տեւէր կարճ դադար մը միայն տալով, վերջա-

ցաւ եւ խորհրդարանին 453 անդամներէն 20ը միայն դեռ դժգոհ կը մնան : Տագնապին հրատապ վիճակը սկսաւ փետր.ին, յորմէ հետէ խափանարանները չէին թողուր քուէարկել ոեւէ վարկ : Սակայն տուրքերուն առ հարիւր իբր 90ը կամաւ վճարուեցաւ, եւ պետական պարտքին տոկոսն ու միապետութեան ընթացիկ ծախքերն հայթայթուեցան : Տագնապին բարձումը կը վերագրուի մեծապէս Մ. Քոչուլի, որ ըսաւ թէ իր կուսակցութիւնը էապէս կատարեց գրեթէ ամէն ինչ որ կը յուսար կատարել, եւ թէ այսուհետեւ պիտի ջանայ իր նպատակներուն հետամտիլ խորհրդարանական սովորական միջոցներով եւ ոչ թէ խափանարարութեան նման արտասովոր միջոցներով : Վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ, որ Մ. Քոչուլի ծառին պէս շատ հաւնուեցաւ գրեթէ ամբողջ ժողովէն : Յետոյ Ընդդիմադիրները ձեռք թոթվեցին եւ խանդավառութեամբ զիրար ողջագուրեցին : Արդ, անհրաժեշտ ամէն ծրագիրներ հաւանօրէն պիտի քուէարկուին Ծնունդի տօնէն առաջ : — Սինեոր Վիլլալբերտէի դահլիճը հրաժարեցաւ եւ Սինեոր Մաւրայի վարչապետութեամբ Պապանողական նախարարութիւն մը կազմուեցաւ Սպանիոյ մէջ : Եթէ նախարարական այս տագնապն արգելք չեղաւ, Թագաւորը հինգշաբթի Լիզպոն ուղեւորեցաւ 8 օր Փորթուկալի Թագաւորին հիւր ըլլալու համար : — Գերմանիոյ Բայսթակը Դեկ. 3ին բացուեցաւ առանց հանդէսի կամ արարողութեան : Ֆոն Պիւլով կոմսը կարգաց գահաձառը, որ զլիսաւորապէս կը խօսէր տնտեսական խնդիրներու վրայ, Կը յիշէր նաեւ Կայսեր եւ ուրիշ վեհապետներու վերջին տեսակցութիւնները եւ ուրիշ պետութիւններու հետ Գերմանիոյ լաւ յարաբերութիւնները : Միանգամայն Կայսեր շնորհակալութիւնը կը յայտնէր իր հիւանդութեան միջոցին արտայայտուած համակրանքներուն համար : Պալեսթինա կոմսը դարձեալ Երեսի. Ժողովի նախագահ ընտրուեցաւ : — Կըսուի թէ Գերման Կայսրը հանգիստ է եւ կը կարծուի որ քանի մը օրէն լիովին ապաքինելով ազատօրէն պիտի գործածէ իր ձայնը : — Նէվա գետը իր վերջին յորդման պահուն սովորականէն 9½ ոտք աւելի բարձրացաւ, որ պատահած չէր 1877էն ի վեր, երբ ջուրը 10½ ոտք բարձրացան : Արձանագրուած ամէնէն աղետաբեր ողողումը տեղի ունեցած է 1824ին, երբ անոր ջուրերը 13½ ոտքէն աւելի բարձրացան : Եթէ Ֆինլանտայի ժողդարեմտեան երկարատեւ մրկի մը ենթարկուէր, աղետը տարապայման կ'ըլլար : — Հոռոմէ հետադրուեցաւ երկուշաբթի թէ ձիւնախառն անձրեւ կը տեղայ 48 ժամէ ի վեր եւ թէ երկրին ինչ ինչ կողմերը եւ Սարտենիա կղզիին մէջ ահագին տարածութեամբ տեղեր ջրով ողողուած են :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՒ ՊԵՏԱՅԵԱՆ

Ֆինանսներու Եօգուրդ Ամերիկացի խան